

RAPORT Z BADANIA

PO ZAKOŃCZENIU SZKOLEŃ Z ZAKRESU

OBSŁUGI NIEPEŁNOSPRAWNYCH ZWIEDZAJĄCYCH

Badanie realizowane w ramach projektu pn. „Muzea bez barier”
Koalicja muzeów polskich i ukraińskich na rzecz profesjonalnej obsługi niepełnosprawnego
zwiedzającego,
dofinansowanego ze środków Programu Współpracy Transgranicznej
Polska – Białoruś – Ukraina 2007-2013

Stalowa Wola 2015

Zamawiający:

Muzeum Regionalne w Stalowej Woli

Ul. Sandomierska 1

37-464 Stalowa Wola

Wykonawca:

IPSYLON Iwona Żuk

Krówniki 152

37-700 Przemyśl

SPIS TREŚCI

SPIS TREŚCI	3
1 OPIS METODOLOGII I PRZEBIEGU BADANIA	4
2 WYNIKI BADANIA	7
2.1 Wiedza i umiejętności zdobyte podczas szkolenia	7
2.2 Przydatność szkolenia w pracy muzealnej i jego wpływ na zainteresowanie potrzebami gości niepełnosprawnych	18
2.3 Zrealizowane i planowane zmiany w zakresie zwiększania dostępności muzeów dla osób niepełnosprawnych	21
2.4 Ocena wsparcia oferowanego w projekcie „Muzea bez barier” i zapotrzebowanie na dalsze wsparcie	27
3 PODSUMOWANIE	33
SPIS WYKRESÓW	34
ANEKS – KWESTIONARIUSZ ANKIETY	36

1 OPIS METODOLOGII I PRZEBIEGU BADANIA

Muzeum Regionalne w Stalowej Woli w ramach projektu pn. „Muzea bez barier” Koalicja muzeów polskich i ukraińskich na rzecz profesjonalnej obsługi niepełnosprawnego zwiedzającego, zorganizowało w roku 2014 cykl szkoleń oraz konferencję dotyczącą obsługi osób z różnymi dysfunkcjami.

W lutym i marcu 2014 w Stalowej Woli odbyły się trzy szkolenia:

- szkolenie z zakresu obsługi osób niewidomych,
- szkolenie z zakresu obsługi osób niepełnosprawnych intelektualnie,
- szkolenie z zakresu obsługi osób niesłyszących,

których celem było podniesienie kwalifikacji pracowników muzealnych w obsłudze gości z niepełnosprawnością. Szkolenia miały edukować, wskazywać nowe rozwiązania, wspierać w tworzeniu własnych programów edukacyjnych a także zwiększać wrażliwość i zrozumienie problemów oraz oczekiwań osób z niepełnosprawnością.

W październiku 2014 roku, we Lwowie, odbyła się konferencja szkoleniowa poświęcona obsłudze gości niepełnosprawnych, w ramach której omawiano różnego rodzaju bariery w dostępie osób niepełnosprawnych do instytucji kultury: architektoniczne, edukacyjne, mentalne i społeczne, a następnie sposoby ich likwidacji.

W działaniach o charakterze szkoleniowym wzięło udział łącznie 116 uczestników, w tym:

- 42 uczestników szkoleń reprezentujących muzea z obszaru woj. podkarpackiego,
- 34 uczestników szkoleń reprezentujących muzea z obszaru Ukrainy,
- 48 uczestników konferencji reprezentujących muzea z obszaru Ukrainy.

Niniejszy raport opracowany został na podstawie informacji zawartych w ankietach zrealizowanych wśród uczestników wyżej wymienionych form szkoleniowych. Badanie ankietowe realizowane było od września do grudnia 2014 roku z wykorzystaniem wystandaryzowanego kwestionariusza ankiety, składającego się z 21 pytań odnoszących się do przyjętej problematyki badawczej. Ankietę rozsyłano do wszystkich uczestników szkoleń i konferencji drogą mailową (a w przypadku braku adresu mailowego – pocztą tradycyjną). Do każdego z uczestników trzykrotnie kierowano mailowe zaproszenie do udziału w badaniu, dodatkowo kontaktowano się z muzeami telefonicznie, co pozwoliło zwiększyć liczbę wypełnionych ankiet. Pomimo starań firmy realizującej badanie oraz organizatorów szkoleń, na ankietę odpowiedziało ostatecznie 56 osób, a więc 48% ogółu uczestników szkoleń

i konferencji. W grupie tej znalazła się identyczna liczba pracowników muzealnych z Polski oraz z Ukrainy (po 28 osób).

Cele szczegółowe badania:

- 1) Ocena wpływu szkoleń/konferencji na poprawę wiedzy uczestników na temat barier w dostępie osób niepełnosprawnych do instytucji kultury,
- 2) Ocena wpływu szkoleń/konferencji na poprawę wiedzy uczestników na temat sposobów usuwania barier oraz wprowadzania udogodnień w dostępie osób niepełnosprawnych do instytucji kultury,
- 3) Ocena wpływu szkoleń/konferencji na zdobycie przez uczestników nowych umiejętności pozwalających na profesjonalną obsługę osób niepełnosprawnych korzystających z oferty muzeum,
- 4) Ocena przydatności zdobytej wiedzy, umiejętności i otrzymanych materiałów szkoleniowych w codziennej pracy uczestników szkoleń,
- 5) Ocena wpływu szkolenia na chęć dostosowywania oferty muzealnej do potrzeb osób niepełnosprawnych oraz chęć doksztalcenia się w tej dziedzinie,
- 6) Ocena wpływu szkolenia na opracowanie w muzeach zatrudniających uczestników szkoleń planów usuwania barier i wprowadzania udogodnień dla osób niepełnosprawnych,
- 7) Ocena wpływu szkolenia na nawiązanie współpracy z organizacjami pozarządowymi lub instytucjami zajmującymi się problematyką osób niepełnosprawnych,
- 8) Zbadanie zmian w zakresie dostępności muzeów dla osób niepełnosprawnych wprowadzonych na skutek uczestnictwa pracowników muzealnych w szkoleniach/konferencji,
- 9) Zbadanie planów związanych z wprowadzaniem w nieodległej przyszłości udogodnień dla osób niepełnosprawnych w muzeach zatrudniających uczestników szkoleń/konferencji,
- 10) Ocena jakości i przydatności materiałów zamieszczanych na stronie/blogu projektu „Muzea bez barier” dla funkcjonowania muzeów w zakresie tworzenia udogodnień dla osób niepełnosprawnych,
- 11) Ocena oferty wsparcia Akademii prowadzonej przez Muzeum Regionalne w Stalowej Woli i szans zaszczerpienia takiego rozwiązania w innych regionach,
- 12) Zbadanie oczekiwań dotyczących dalszego wsparcia merytorycznego dla edukatorów muzealnych,
- 13) Rekomendacje na przyszłość.

Uzyskane za pośrednictwem ankiety informacje zostały uporządkowane i poddane analizie, której wyniki zawiera niniejszy raport. Wszystkie informacje zaprezentowane zostały w formie graficznej (wykresy) z podziałem na przedstawicieli muzeów polskich i ukraińskich, a następnie opisane i skomentowane. Ze względu na niewielką ilość wypełnionych ankiet nie zastosowano procentowania, a wszystkie dane prezentowane są poprzez wskazanie rozkładu liczebności. Biorąc pod uwagę, iż uzyskano taką samą liczbę ankiet z Polski i Ukrainy, pomimo braku wartości procentowych, możliwe jest łatwe porównywanie uzyskanych wyników.

2 WYNIKI BADANIA

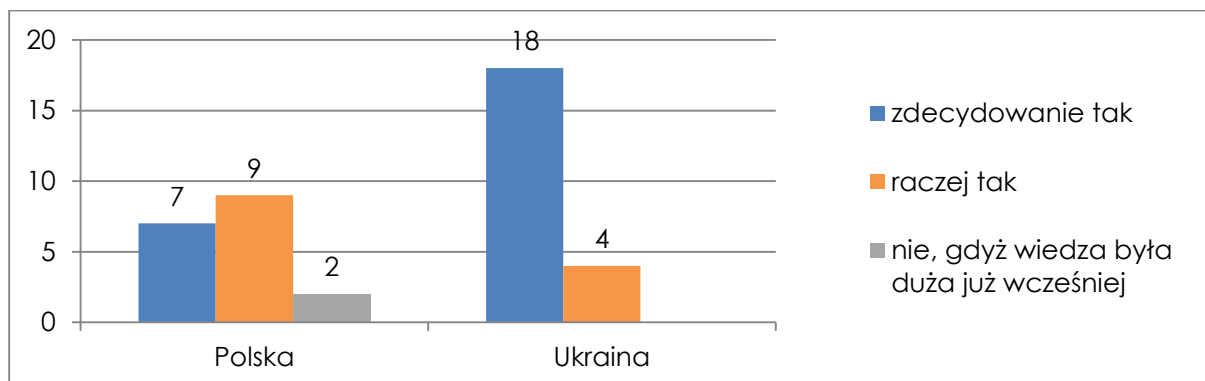
2.1 Wiedza i umiejętności zdobyte podczas szkolenia

Jednym z kluczowych efektów szkolenia, który świadczyć może o jego sukcesie lub wadach jest zmiana w poziomie wiedzy i umiejętności uczestników, dlatego też jest to pierwsze zagadnienie, któremu poświęcono uwagę w ramach ankiety oraz w niniejszym raporcie. Podkreślić należy, iż ankieta wypełniania była przez uczestników szkoleń po upływie pół roku od ich zakończenia, a więc deklaracje przyrostu wiedzy nie są w tym przypadku konsekwencją efektu „świeżości”. Jedynie w przypadku uczestników konferencji szkoleniowej we Lwowie odstęp pomiędzy zakończeniem zajęć a ankietyzacją był stosunkowo niewielki i wynosił od 1 do 2 miesięcy.

Analizując odpowiedzi udzielone na pytania dotyczące postępu w zakresie wiedzy i umiejętności należy mieć na uwadze, iż na poszczególne pytania odpowiadała każdorazowo różna liczba ankietowanych (istniała możliwość wskazania odpowiedzi, iż szkolenie, w którym ankietowany uczestniczył nie poruszało danej tematyki). Dla ułatwienia analizy liczbę ważnych odpowiedzi zamieszczono w nagłówku każdego wykresu.

Niemal wszyscy uczestnicy form szkoleniowych zadeklarowali w trakcie badania ankietowego, iż ich wiedza na temat barier w dostępie osób niewidomych i słabowidzących do instytucji kultury uległa poprawie dzięki uczestnictwu w szkoleniu. Wśród uczestników z muzeów polskich nieznacznie przeważały osoby twierdzące, iż ich wiedza raczej uległa poprawie, nad osobami dostrzegającymi zdecydowaną poprawę, a w przypadku dwóch osób zadeklarowano brak przyrostu wiedzy na temat barier. Nie jest to jednak konsekwencją wad procesu szkoleniowego, lecz bardzo dużej wiedzy tych uczestników w momencie przystępowania do szkolenia. W przypadku uczestników z Ukrainy wszyscy zadeklarowali zwiększenie poziomu wiedzy na temat barier w dostępie osób niewidomych i słabowidzących do instytucji kultury, w tym większość wskazała na odpowiedź „zdecydowanie tak”.

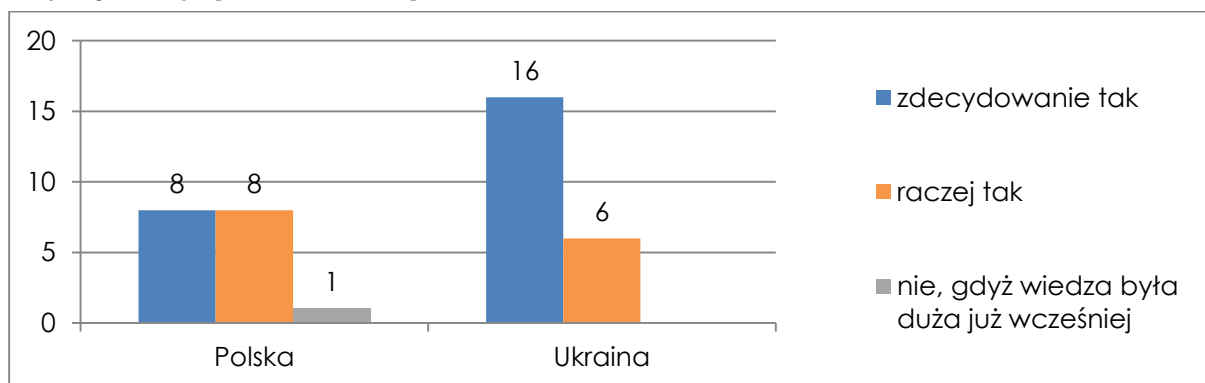
Wykres 1 Czy udział w szkoleniu/konferencji wpłynął na poziom wiedzy uczestników na temat barier w dostępie osób niewidomych i słabowidzących do instytucji kultury? [N_{PL}=18, N_{UA}=22]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego.

Podobnie kształtuje się rozkład odpowiedzi na pytanie o wpływ szkolenia na poziom wiedzy uczestników w zakresie usuwania barier i wprowadzania udogodnień w dostępie osób niewidomych i słabowidzących do instytucji kultury. Wśród pracowników muzeów polskich dokładnie taka sama liczba wskazała na odpowiedź „zdecydowanie tak” oraz „raczej tak”, a jedyna deklaracja braku przyrostu wiedzy związana była z posiadaniem zaawansowanej wiedzy już w momencie rozpoczynania szkolenia. W przypadku pracowników muzealnych z Ukrainy odnotowano wyłącznie odpowiedzi potwierdzające wzrost wiedzy na temat usuwania barier i tworzenia udogodnień dla osób niewidomych i słabowidzących – ze znaczną przewagą odpowiedzi zdecydowanych.

Wykres 2 Czy udział w szkoleniu/konferencji wpłynął na poziom wiedzy uczestników na temat usuwania barier i wprowadzania udogodnień w dostępie osób niewidomych i słabowidzących do instytucji kultury? [N_{PL}=17, N_{UA}=22]

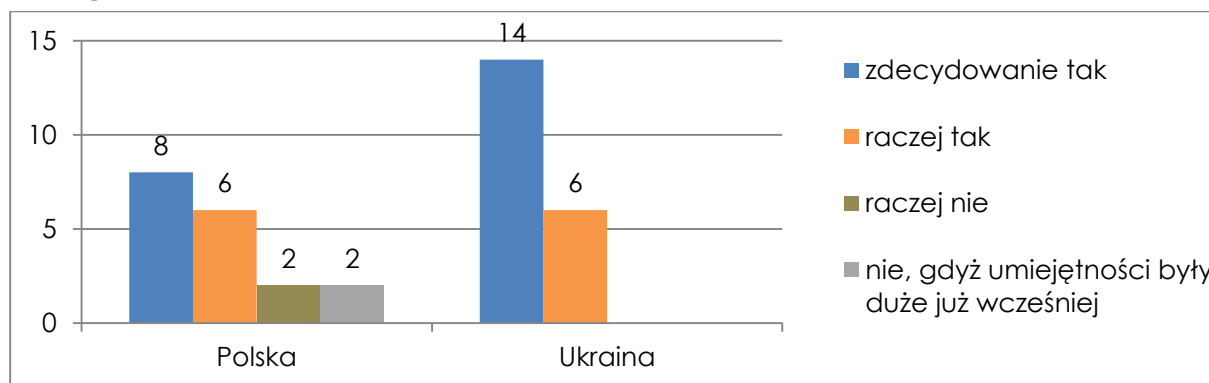
Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego.

W przeciwieństwie do pytań dotyczących wpływu szkolenia na poziom wiedzy uczestników, w przypadku pytania odnoszącego się do nabycia nowych umiejętności (odnoszących się do obsługi osób niewidomych i słabowidzących) odnotowano odpowiedzi negatywne. Dwóch uczestników szkoleń reprezentujących muzea polskie zadeklarowało, iż w wyniku

szkolenia raczej nie zdobyli nowych umiejętności związanych z profesjonalną obsługą osób niewidomych i słabowidzących, a kolejnych dwóch wskazało na brak postępu w umiejętnościach, jednak wynikający z ich posiadania jeszcze przed szkoleniem. Odnotowane odpowiedzi negatywne nie zmieniają jednak faktu, iż zdecydowana większość uczestników z muzeów polskich oraz wszyscy uczestnicy z muzeów ukraińskich nabyli podczas szkolenia nowe umiejętności pozwalające na fachową obsługę osób niewidomych i słabowidzących, chcących korzystać z oferty muzeum. Zarówno w przypadku pracowników muzealnych z Polski jak i z Ukrainy najczęściej wybierano odpowiedź „zdecydowanie tak”.

Wykres 3 Czy dzięki uczestnictwu w szkoleniu zdobyto nowe umiejętności pozwalające na profesjonalną obsługę osób niewidomych i słabowidzących korzystających z oferty muzeum? [N_{PL}=18, N_{UA}=20]

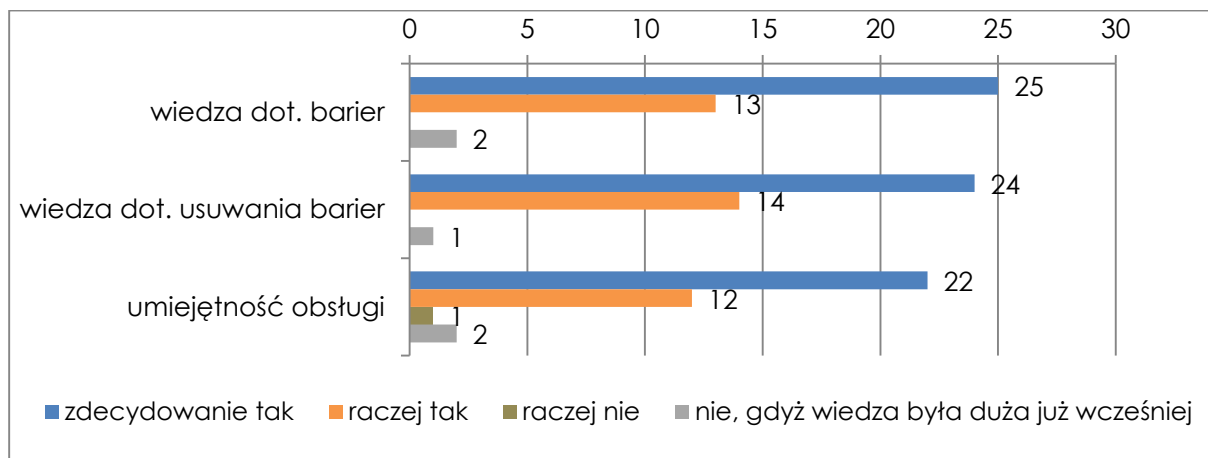

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego.

Podsumowując, uznać należy, iż szkolenia wywarły znaczący wpływ na poziom wiedzy uczestników na temat barier w dostępie osób niewidomych i słabowidzących do placówek muzealnych, na temat sposobów usuwania tych barier oraz na nabycie umiejętności profesjonalnej obsługi tej kategorii odwiedzających. Pozytywny wpływ szkolenia jest szczególnie widoczny w przypadku uczestników z muzeów ukraińskich (znaczną przewagą odpowiedzi zdecydowanych), jednak wśród uczestników z polskich placówek również dominują osoby, których wiedza i umiejętności poprawiły się dzięki udziałowi w szkoleniach.

Dla lepszego zobrazowania rozkładu wszystkich odpowiedzi odnoszących się do osób niewidomych i słabowidzących, na wykresie nr 4 zaprezentowano wyniki dla trzech analizowanych wymiarów postępu wiedzy i umiejętności - dla wszystkich uczestników łącznie.

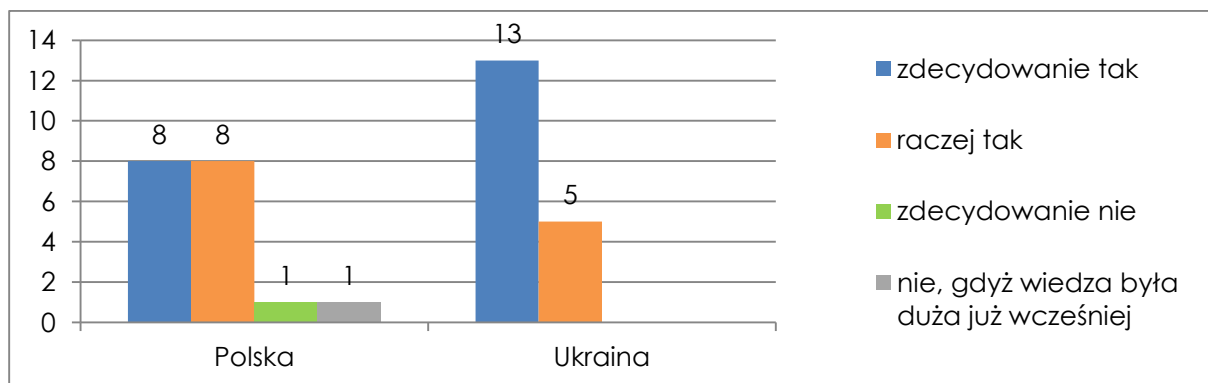
Wykres 4 Czy udział w szkoleniu/konferencji wpłynął na poziom wiedzy oraz zdobycie umiejętności związanych z obsługą osób niewidomych i słabowidzących?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego.

W drugiej kolejności omówiono wpływ szkoleń realizowanych w ramach projektu „Muzea bez barier” na poziom wiedzy i umiejętności odnoszących się do obsługi osób niesłyszących i słabosłyszących korzystających z oferty instytucji kultury. Podobnie jak w przypadku osób niewidomych i słabowidzących zagadnienie to analizowano w trzech aspektach. Po pierwsze zapytano uczestników o to, czy szkolenie wpłynęło na ich wiedzę dotyczącą barier w dostępie osób niesłyszących i słabosłyszących do muzeów. Wśród pracowników muzealnych z Ukrainy dominowały osoby zdecydowanie przekonane o wpływie szkolenia na stan ich wiedzy, a opinie o braku takiego wpływu nie wystąpiły wcale. Wśród pracowników polskich muzeów dwie osoby uznały, że ich wiedza nie uległa poprawie, jednak w jednym przypadku wynikało to z posiadania dużej wiedzy w momencie przystąpienia do szkolenia. Zdecydowaną większość stanowiły natomiast osoby deklarujące, iż szkolenie wpłynęło na poziom wiedzy dotyczącej barier, na jakie napotykają w instytucjach kultury osoby niesłyszące i słabosłyszące.

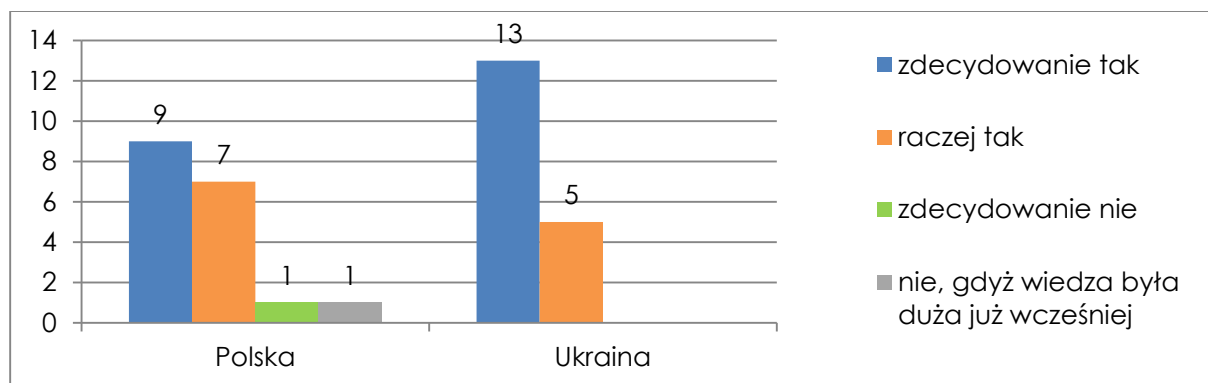
Wykres 5 Czy udział w szkoleniu/konferencji wpłynął na poziom wiedzy uczestników na temat barier w dostępie osób niesłyszących i słabosłyszących do instytucji kultury? [N_{PL}=18, N_{UA}=18]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego.

Niemal identyczny rozkład odpowiedzi odnotowano w przypadku pytania o wpływ szkolenia na poziom wiedzy dotyczącej usuwania barier i tworzenia udogodnień dla osób z dysfunkcją słuchu. Odnotowano tylko dwie oceny negatywne wśród uczestników z Polski, natomiast w obu grupach uczestników znacząco dominowały opinie o dostrzeganiu wpływu szkolenia na poziom wiedzy, z przewagą opinii zdecydowanie pozytywnych.

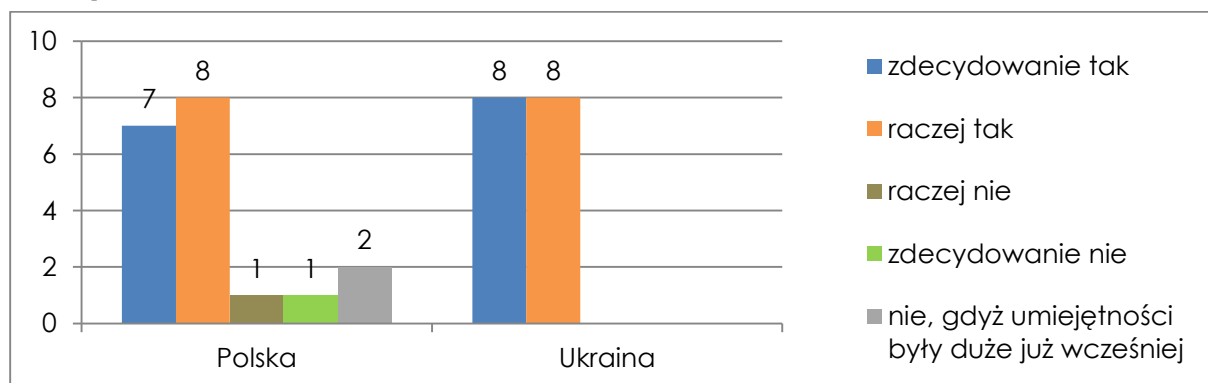
Wykres 6 Czy udział w szkoleniu/konferencji wpłynął na poziom wiedzy uczestników na temat usuwania barier i wprowadzania udogodnień w dostępie osób niesłyszących i słabosłyszących do instytucji kultury? [N_{PL}=18, N_{UA}=18]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego.

Również w trzecim aspekcie odnoszącym się do osób niesłyszących i słabosłyszących, tj. w zakresie nabycia przez uczestników nowych umiejętności obsługi tej kategorii gości, dominowały deklaracje o pozytywnym wpływie szkolenia. W przypadku uczestników z Ukrainy wskazywano z taką samą częstotliwością na odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”, a opinie negatywne nie występowały wcale, natomiast wśród uczestników z Polski nieznacznie częstsze były odpowiedzi „raczej tak” niż „zdecydowanie tak”, a 4 osoby nie stwierdziły nabycia nowych umiejętności (w tym dwie ze względu na wysoki poziom umiejętności posiadany już przed szkoleniem).

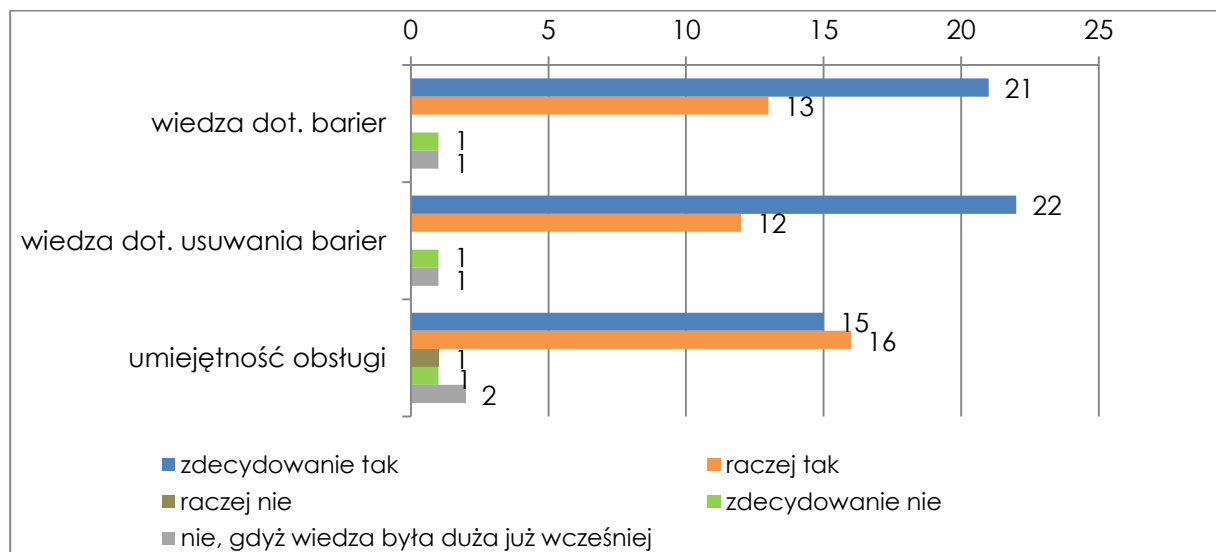
Wykres 7 Czy dzięki uczestnictwu w szkoleniu zdobyło nowe umiejętności pozwalające na profesjonalną obsługę osób niesłyszących i słabosłyszących korzystających z oferty muzeum? [N_{PL}=19, N_{UA}=16]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego.

Na podstawie informacji uzyskanych w wyniku badania ankietowego, uznać można, iż szkolenia wywarły znaczący wpływ na wiedzę oraz umiejętności z zakresu obsługi osób niesłyszących i słabosłyszących u niemal wszystkich uczestników. Dla lepszego zobrazowania pozytywnego rozkładu odpowiedzi odnoszących się do obsługi osób niesłyszących i słabosłyszących, na wykresie nr 8 zaprezentowano wyniki dla trzech analizowanych wymiarów postępu wiedzy i umiejętności bez podziału na uczestników z Polski i z Ukrainy.

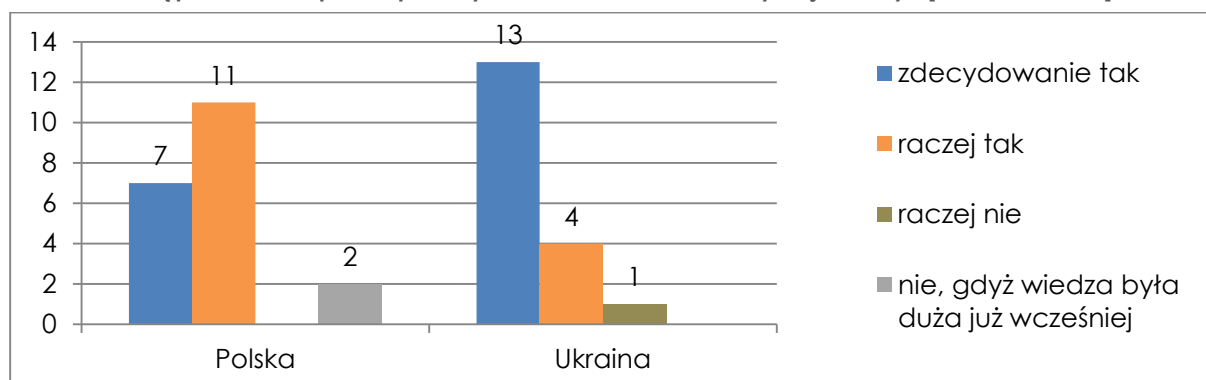
Wykres 8 Czy udział w szkoleniu/konferencji wpłynął na poziom wiedzy oraz zdobycie umiejętności związanych z obsługą osób niesłyszących i słabosłyszących?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego.

W trzeciej kolejności analizie poddano opinie uczestników na temat wpływu szkoleń na poziom ich wiedzy i umiejętności związanych z obsługą osób niepełnosprawnych intelektualnie. Wśród uczestników z Polski 2 osoby nie zaobserwowały u siebie postępu wiedzy dotyczącej barier w dostępie osób niepełnosprawnych intelektualnie do oferty muzeum, ale w obu przypadkach wynikało to z posiadania rozbudowanej wiedzy, a nie z wad procesu szkoleniowego. Pracownicy muzeów polskich najczęściej deklarowali, iż szkolenie raczej wpłynęło na wiedzę w tym zakresie, natomiast wśród przedstawicieli placówek ukraińskich znacznie liczniejsze były odpowiedzi zdecydowanie pozytywne. W omawianym aspekcie, odnotowano - po raz pierwszy wśród uczestników z Ukrainy - opinię, iż szkolenie nie miało wpływu na poziom wiedzy, jednak opinia ta była pojedyncza i umiarkowana („raczej”).

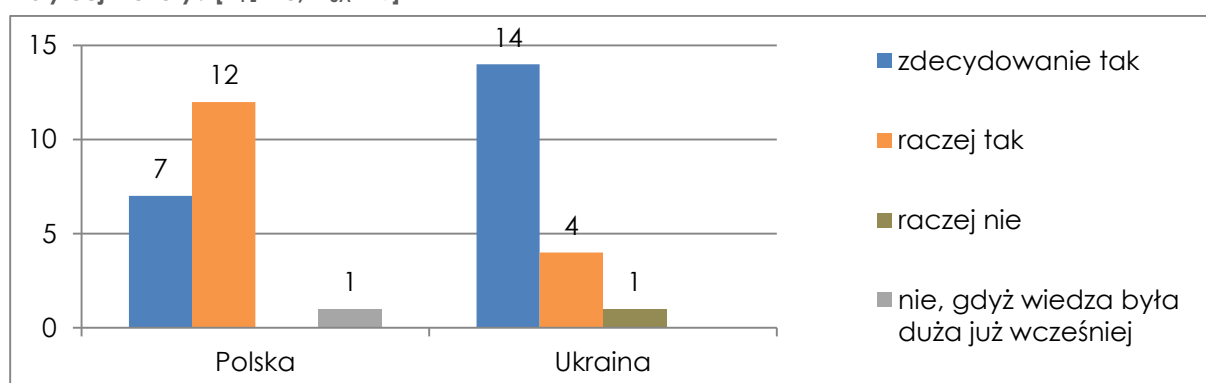
Wykres 9 Czy udział w szkoleniu/konferencji wpłynął na poziom wiedzy uczestników na temat barier w dostępie osób niepełnosprawnych intelektualnie do instytucji kultury? [N_{PL}=20, N_{UA}=18]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego.

Nie ma istotnych różnic pomiędzy oceną wpływu szkolenia na wiedzę dotyczącą barier oraz na wiedzę dotyczącą usuwania barier i tworzenia ułatwień dla niepełnosprawnych intelektualnie odwiedzających. Zdecydowana większość opinii (37 z 39) świadczyła o podniesieniu poziomu wiedzy w tym zakresie na skutek udziału w projekcie szkoleniowym.

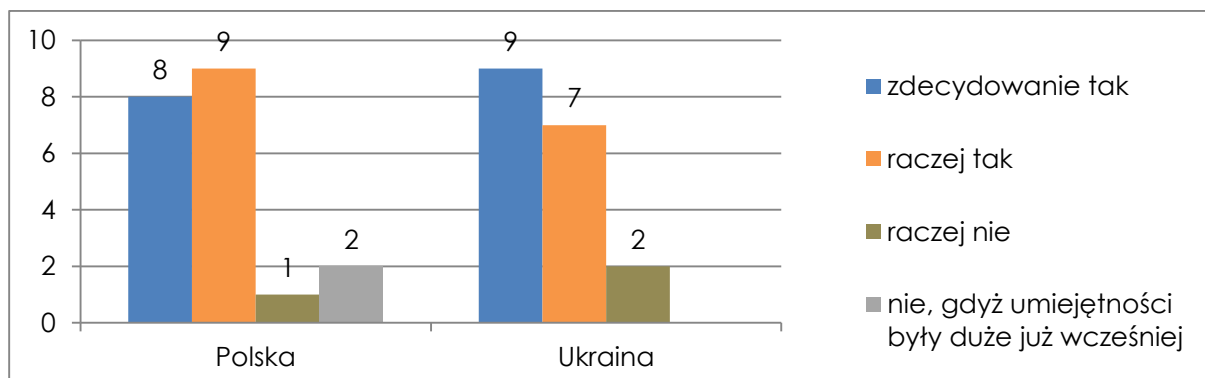
Wykres 10 Czy udział w szkoleniu/konferencji wpłynął na poziom wiedzy uczestników na temat usuwania barier i wprowadzania udogodnień w dostępie osób niepełnosprawnych intelektualnie do instytucji kultury? [N_{PL}=20, N_{UA}=19]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego.

Wpływ szkolenia na przyswojenie nowych umiejętności obsługi osób niepełnosprawnych intelektualnie został oceniony przez większość uczestników pozytywnie, jednak pojawili się też tacy uczestnicy, którzy stwierdzili, iż raczej nie zaobserwowali u siebie nowych umiejętności w tym zakresie (1 osoba z Polski i 2 osoby z Ukrainy). Dodatkowo wśród uczestników z Polski dwie osoby posiadały przed szkoleniem na tyle profesjonalne umiejętności obsługi osób z niepełnosprawnością intelektualną, że nie uległy one poszerzeniu w wyniku udziału w szkoleniu.

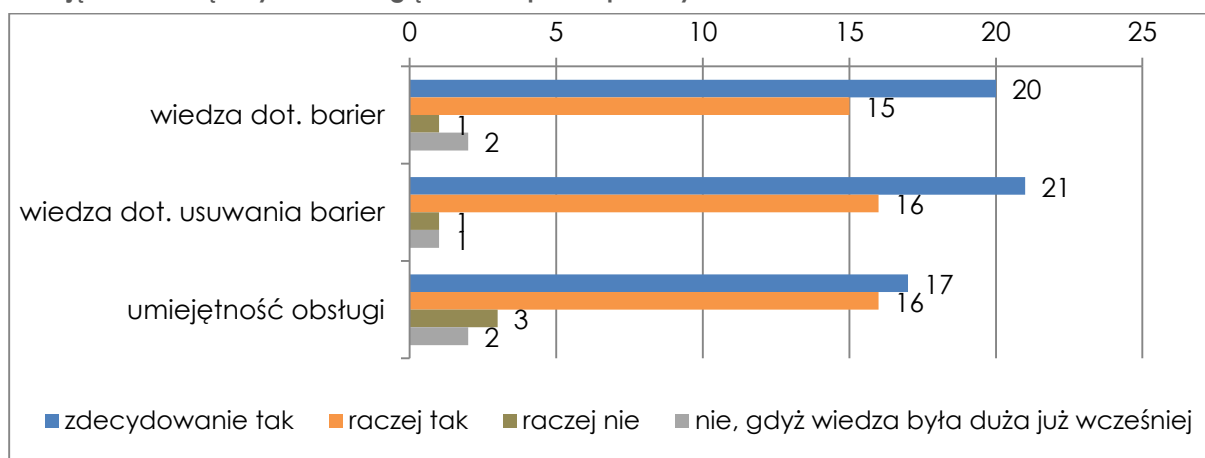
Wykres 11 Czy dzięki uczestnictwu w szkoleniu zdobyto nowe umiejętności pozwalające na profesjonalną obsługę osób niepełnosprawnych intelektualnie korzystających z oferty muzeum?
[N_{PL}=20, N_{UA}=18]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego.

Podsumowując, można stwierdzić, iż szkolenie wywarło pozytywny wpływ na poziom wiedzy i umiejętności zdecydowanej większości uczestników w zakresie obsługi osób niepełnosprawnych intelektualnie. Przypadki osób, które nie dostrzegły takiego wpływu były sporadyczne i dotyczyły zarówno uczestników z Polski jak i z Ukrainy. Dla lepszego zobrazowania pozytywnego rozkładu odpowiedzi odnoszących się do obsługi osób niesłyszących i słabosłyszących, na wykresie nr 12 zaprezentowano wyniki dla trzech analizowanych wymiarów postępu wiedzy i umiejętności bez podziału na uczestników z Polski i z Ukrainy.

Wykres 12 Czy udział w szkoleniu/konferencji wpłynął na poziom wiedzy oraz zdobycie umiejętności związanych z obsługą osób niepełnosprawnych intelektualnie?

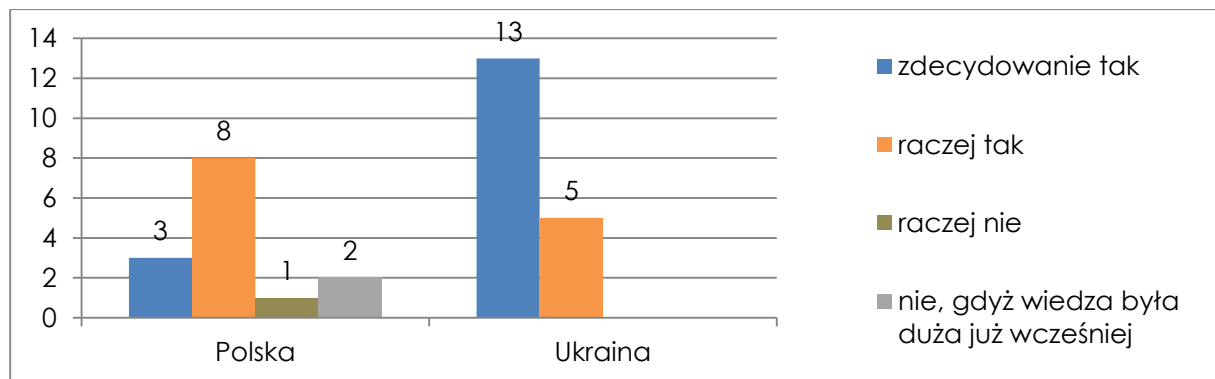
Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego.

Ostatni wymiar analizy wpływu szkoleń na wiedzę i umiejętności uczestników dotyczy obsługi osób z innym niż dotąd wymienione rodzajem niepełnosprawności, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb osób niepełnosprawnych ruchowo. Należy podkreślić,

iz problematyka ta nie była centralnym tematem żadnej z form szkoleniowych, jednak przewijała się przy okazji podejmowania tematu innych typów niepełnosprawności.

W przypadku wpływu szkoleń na poziom wiedzy z zakresu barier, na które napotykają osoby z innym rodzajem niepełnosprawności, w tym z niepełnosprawnością ruchową, zaobserwowano znaczne różnice ocen pomiędzy uczestnikami z Polski i Ukrainy. Wśród pracowników placówek ukraińskich nie stwierdzono żadnych przypadków braku wpływu szkolenia na ten aspekt wiedzy, a większość ankietowanych wybrała odpowiedź „zdecydowanie tak”. Uczestnicy z Polski najczęściej deklarowali, iż szkolenie raczej wpłynęło na poziom ich wiedzy, a 3 osoby nie odnotowały takiego wpływu wcale, jednak w dwóch przypadkach wynika to z bogatej wiedzy już w momencie rozpoczynania szkolenia.

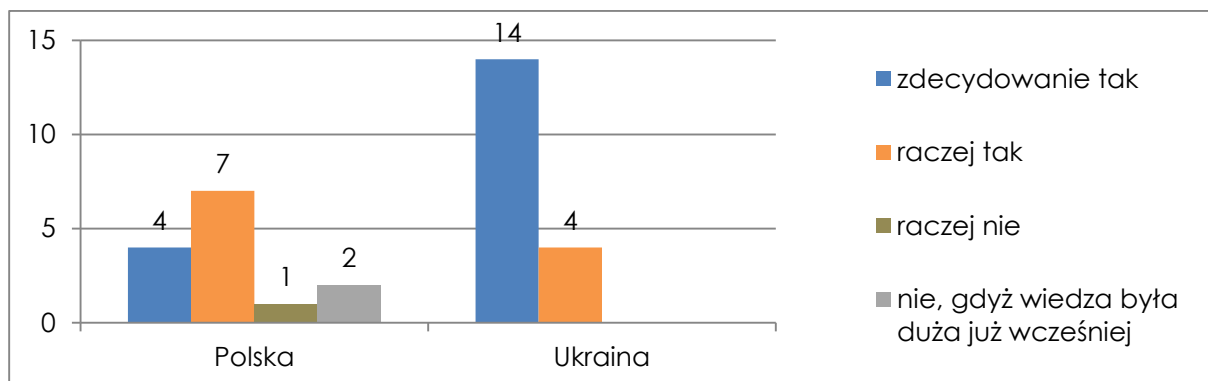
Wykres 13 Czy udział w szkoleniu/konferencji wpłynął na poziom wiedzy uczestników na temat barier w dostępie do instytucji kultury dla osób z innym rodzajem niepełnosprawności, np. niepełnosprawnością ruchową? [N_{PL}=14, N_{UA}=18]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego.

Niemal identycznie kształtuje się rozkład odpowiedzi na pytanie o podniesienie poziomu wiedzy na temat usuwania barier i tworzenia udogodnień dla osób niepełnosprawnych ruchowo (i innych, nie wymienionych kategorii osób niepełnosprawnych) – pracownicy z polskich muzeów w mniejszym stopniu odczuli przyrost wiedzy w tym zakresie niż pracownicy z muzeów ukraińskich.

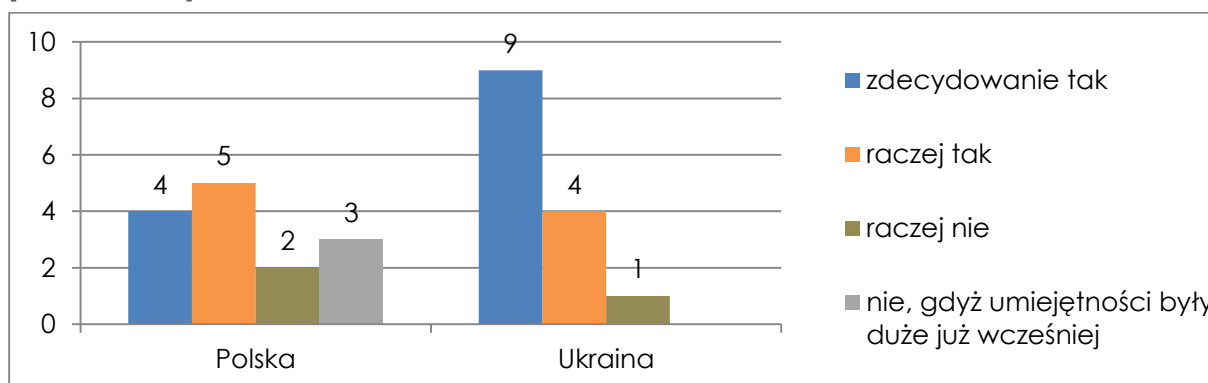
Wykres 14 Czy udział w szkoleniu/konferencji wpłynął na poziom wiedzy uczestników na temat usuwania barier i wprowadzania udogodnień w dostępie do instytucji kultury dla osób z innym rodzajem niepełnosprawności, np. niepełnosprawnością ruchową? [N_{PL}=14, N_{UA}=18]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego.

W jeszcze mniejszym stopniu uczestnicy odczuli wpływ szkoleń na umiejętność obsługi gości niepełnosprawnych ruchowo (i innych, nie wymienionych kategorii osób niepełnosprawnych), jednak biorąc pod uwagę, że tematyka ta nie była głównym przedmiotem żadnego ze szkoleń, fakt, iż niemal 2/3 uczestników z Polski i ponad 90% z Ukrainy nabyło nowe umiejętności w tym zakresie – uznać można za bardzo pozytywny.

Wykres 15 Czy dzięki uczestnictwu w szkoleniu zdobyto nowe umiejętności pozwalające na profesjonalną obsługę osób z innym rodzajem niepełnosprawności, np. niepełnosprawnością ruchową? [N_{PL}=14, N_{UA}=14]

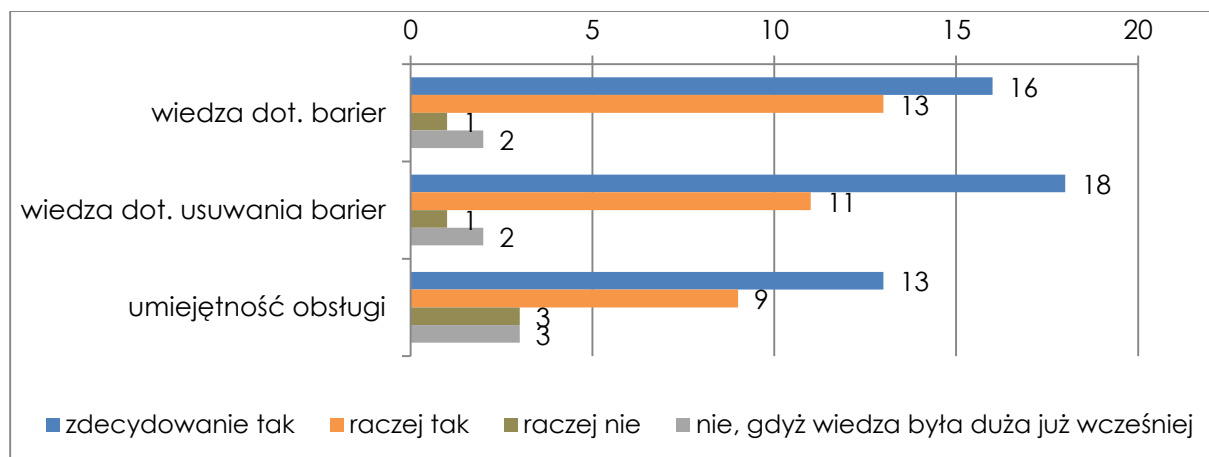

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego.

Jak pokazuje zbiorcze zestawienie wszystkich odpowiedzi udzielonych na pytania o postęp wiedzy i umiejętności odnoszących się do odwiedzających z innym rodzajem niepełnosprawności (w tym niepełnosprawnych ruchowo), pomimo występowania od 3 do 6 przypadków opinii negatywnych, zdecydowanie dominują poglądy o tym, iż szkolenie przyczyniło się do wzrostu poziomu wiedzy oraz do nabycia nowych umiejętności.

Wykres 16 Czy udział w szkoleniu/konferencji wpłynął na poziom wiedzy oraz zdobycie umiejętności związanych z obsługą osób z innym rodzajem niepełnosprawności, np. niepełnosprawnością ruchową?

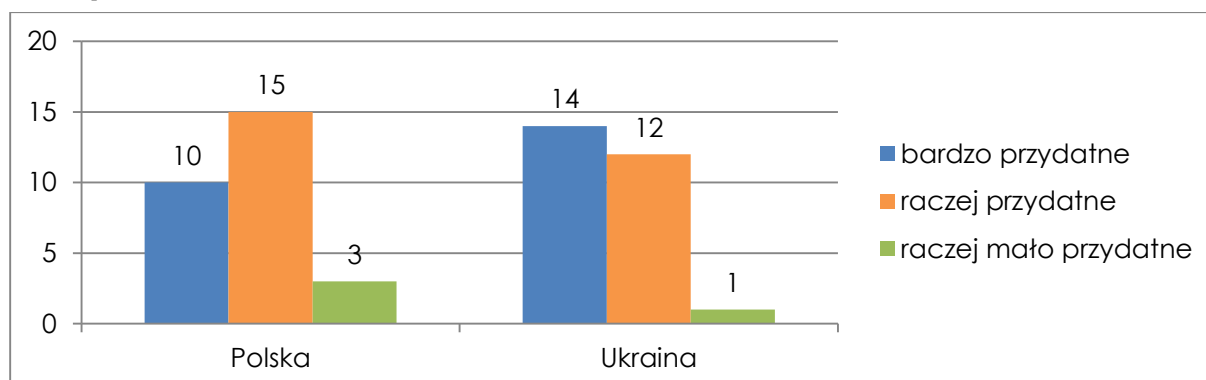

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego.

2.2 Przydatność szkolenia w pracy muzealnej i jego wpływ na zainteresowanie potrzebami gości niepełnosprawnych

Po upływie ponad pół roku od zakończenia szkoleń i ponad miesiąc od zakończenia konferencji szkoleniowej uczestnicy zostali poproszeni o ocenę przydatności zdobytej wiedzy i umiejętności dla funkcjonowania muzeów, w których są zatrudnieni. Wśród uczestników z muzeów polskich dominował pogląd, iż szkolenia były raczej przydatne (15 osób), w drugiej kolejności, iż były bardzo przydatne (10 osób), a 3 osoby uznały, że zdobyta wiedza i umiejętności raczej się nie przydały. Wśród uczestników z muzeów ukraińskich tylko jedna osoba uznała, iż szkolenie okazało się raczej mało przydatne, a poglądy o tym, iż było bardzo przydatne (14) były częstsze niż te, iż było raczej przydatne (12). Ogółem, 51 spośród 55 osób, które udzieliły odpowiedzi na pytanie o przydatność zdobytej wiedzy i umiejętności dla funkcjonowania muzeów, potwierdziło fakt, iż szkolenia były przydatne.

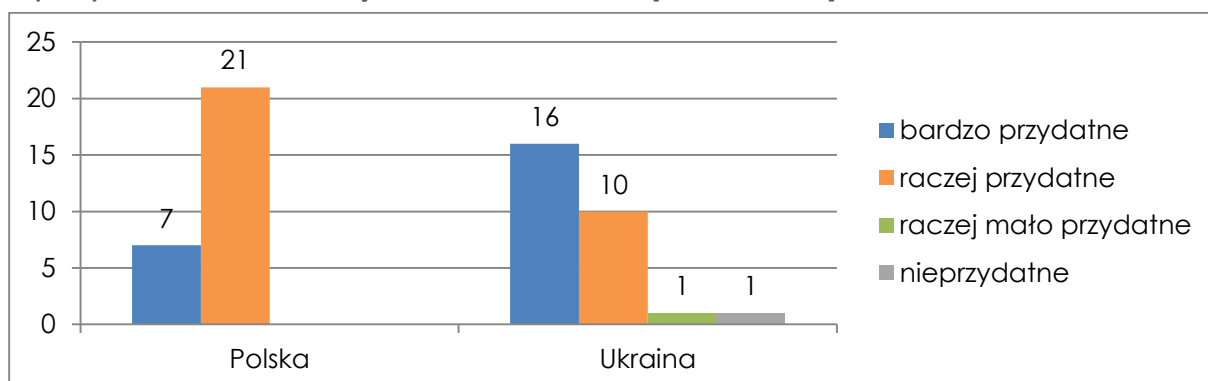
Wykres 17 Jak, z perspektywy czasu, oceniana jest przydatność wiedzy i umiejętności zdobytych podczas szkolenia dla funkcjonowania muzeum zatrudniającego uczestników szkolenia? [N_{PL}=28, N_{UA}=27]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego.

Korzystnie oceniono także przydatność materiałów szkoleniowych, przygotowanych dla każdego uczestnika szkoleń/konferencji. Opinie o tym, iż materiały szkoleniowe były przydatne wyrazili wszyscy uczestnicy reprezentujący muzea polskie, choć opinie, iż były „raczej przydatne” są trzykrotnie częstsze niż opinie o bardzo dużej przydatności. Wśród pracowników z muzeów ukraińskich najczęściej deklarowano bardzo dużą przydatność materiałów, choć 2 osoby sceptycznie oceniły tę kwestię, wskazując na odpowiedzi: „raczej mało przydatne” (1 osoba) oraz „nieprzydatne” (1 osoba).

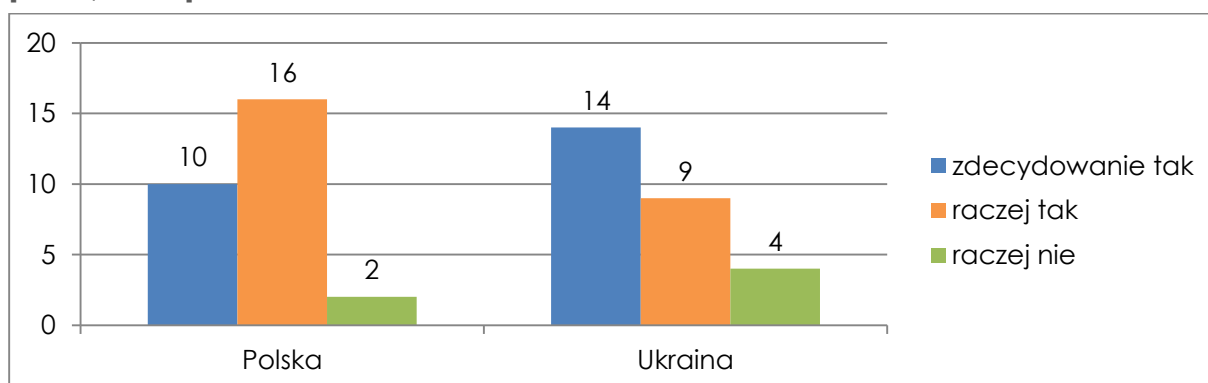
Wykres 18 Jak, z perspektywy czasu, oceniana jest przydatność materiałów szkoleniowych w pracy uczestników i w funkcjonowaniu ich muzeów? [N_{PL}=28, N_{UA}=28]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego.

Z danych uzyskanych w wyniku realizacji badania ankietowego wynika, iż zastosowane formy szkoleniowe, oprócz wyposażenia uczestników w nową wiedzę i umiejętności, spełniły bardzo ważną funkcję o charakterze motywacyjnym. Tylko jeden na dziesięciu ankietowanych uczestników zadeklarował, iż szkolenie nie zmotywowało go do podjęcia aktywnych działań na rzecz lepszego dostosowania własnego muzeum do potrzeb niepełnosprawnych odwiedzających. Sceptycyzm w tej sprawie wyrażali częściej przedstawiciele muzeów ukraińskich (4 odpowiedzi „raczej nie”), niż polskich (2 odpowiedzi „raczej nie”). Wśród uczestników z Ukrainy częstsze były poglądy, iż szkolenia zdecydowanie motywowały uczestników.

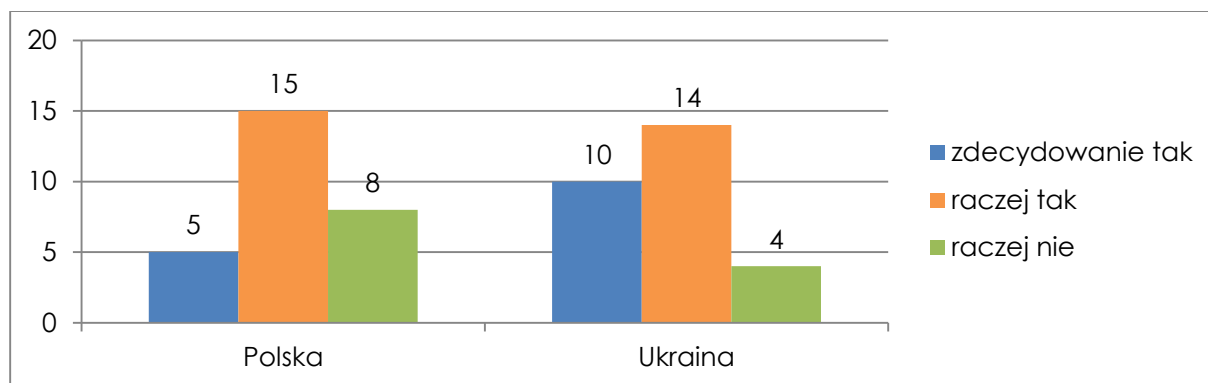
Wykres 19 Czy udział w szkoleniu zmotywował uczestników do podjęcia aktywnych działań na rzecz wprowadzania udogodnień dla osób niepełnosprawnych, chcących korzystać z oferty muzeum? [N_{PL}=28, N_{UA}=27]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego.

Znaczna grupa pracowników muzealnych, na skutek uczestnictwa w szkoleniu poczuła się zmotywowana do dalszej edukacji i zgłębiania wiedzy na temat niepełnosprawności oraz pracy z osobami niepełnosprawnymi. Deklaracje taką wyraziło 44 spośród 56 ankietowanych uczestników – pozostali (liczniejsi wśród przedstawicieli muzeów polskich) uznali, iż szkolenie raczej nie zmotywowało ich do dalszego pogłębiania wiedzy.

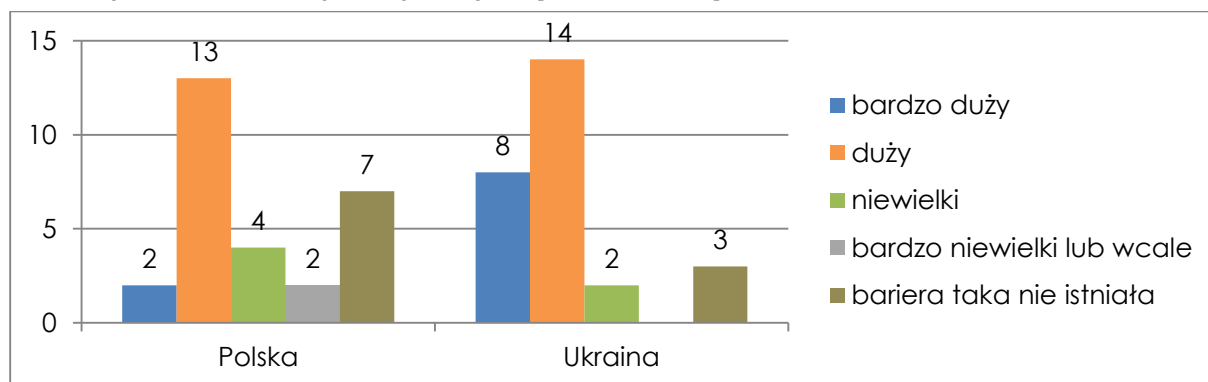
Wykres 20 Czy udział w szkoleniu zmotywował uczestników do dalszej edukacji i zgłębiania wiedzy na temat poszczególnych niepełnosprawności (kursy, studia podyplomowe, itp.)? [N_{PL}=28, N_{UA}=28]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego.

W przypadku większości uczestników, szkolenie wywarło ważny wpływ w jeszcze jednym aspekcie, a mianowicie pomogło im zniwelować barierę mentalną w kontaktach z osobami niepełnosprawnymi. O ile 10 osób uznało, że taka bariera u nich nie występowała, o tyle kolejne 10 zadeklarowało, iż szkolenie pomogło im zniwelować barierę w bardzo dużym stopniu, a 27 osób – w dużym stopniu. Pogląd o niewielkim, bardzo niewielkim lub zerowym wpływie szkolenia na zniwelowanie barier w kontaktach uczestników szkoleń z osobami niepełnosprawnymi wyraziło łącznie 8 osób – w większości reprezentujących muzea polskie.

Wykres 21 Stopień, w jakim szkolenie pomogło zniwelować barierę w kontaktach pracowników muzealnych z osobami niepełnosprawnymi? [N_{PL}=28, N_{UA}=27]

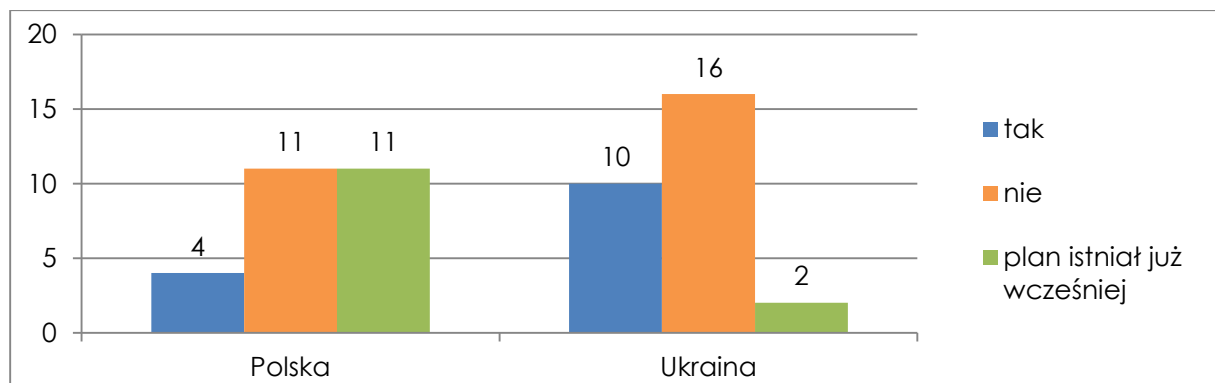
Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego.

Podsumowując informacje zebrane w niniejszym rozdziale, należy stwierdzić, iż szkolenia, zrealizowane w ramach projektu „Muzea bez barier”, dostarczyły zdecydowanej większości pracowników muzealnych wiedzy, umiejętności oraz materiałów przydatnych w funkcjonowaniu ich placówek; wpłynęły motywująco na chęć dostosowywania własnego muzeum do potrzeb osób niepełnosprawnych oraz dalszego kształcenia się w tym zakresie, a także na zmniejszenie barier odczuwanych przez pracowników muzealnych w kontaktach z osobami o różnych typach niepełnosprawności.

2.3 Zrealizowane i planowane zmiany w zakresie zwiększania dostępności muzeów dla osób niepełnosprawnych

Biorąc pod uwagę fakt, iż zwiększanie dostępności muzeów dla osób z różnym typem niepełnosprawności jest procesem długotrwałym i wielowymiarowym, przydatne jest zaplanowanie i skoordynowanie różnych działań w czasie. Uczestników szkoleń zapytano czy w konsekwencji odbytego szkolenia w ich muzeach powstały plany usuwania barier i wprowadzania udogodnień dla osób niepełnosprawnych. Zmianę taką zadeklarowało 14 uczestników, reprezentujących różne muzea, stąd stwierdzić można, iż dzięki szkoleniom w ramach projektu „Muzea bez barier” 14 placówek muzealnych zaplanowało działania zmierzające do poprawy dostępności dla osób niepełnosprawnych. Ze względu na fakt, iż przedstawiciele muzeów polskich znacznie częściej deklarowali, iż plan taki opracowany był jeszcze przed szkoleniem – więcej nowych planów powstało w placówkach ukraińskich (10) niż polskich (4). Brak harmonogramu likwidowania barier dla osób niepełnosprawnych zadeklarowało 27 pracowników, reprezentujących 21 muzeów.

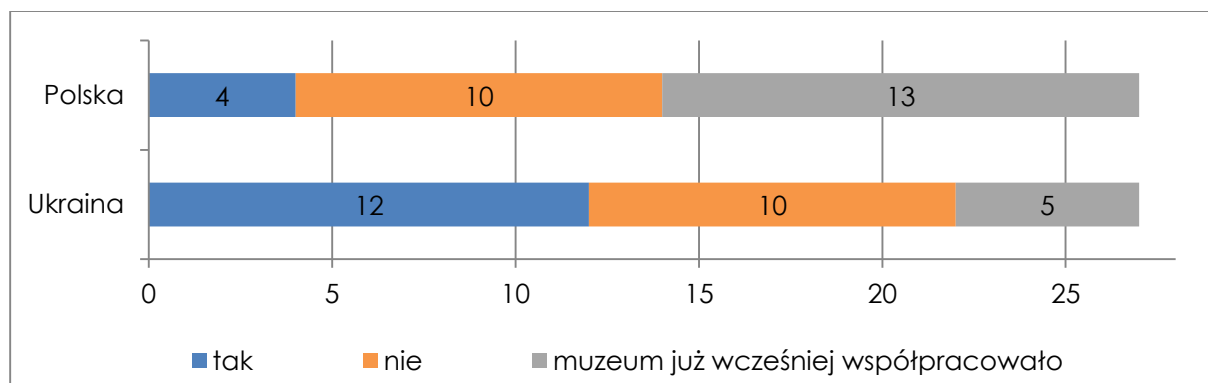
Wykres 22 Czy na skutek udziału w szkoleniu, opracowano w muzeach zatrudniających uczestników szkoleń plan/harmonogram usuwania barier oraz wprowadzania udogodnień dla osób niepełnosprawnych? [N_{PL}=26, N_{UA}=28]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego.

Dzięki uczestnictwu w szkoleniu, 16 osób, reprezentujących 13 placówek muzealnych zadeklarowało, iż ich muzeum nawiązało współpracę z osobami, organizacjami lub instytucjami zajmującymi się problematyką osób niepełnosprawnych. Zmiana taka dokonała się częściej w muzeach ukraińskich, co wynika z faktu, że w muzeach polskich znacznie częściej deklarowano podejmowanie tego typu współpracy jeszcze przed szkoleniami.

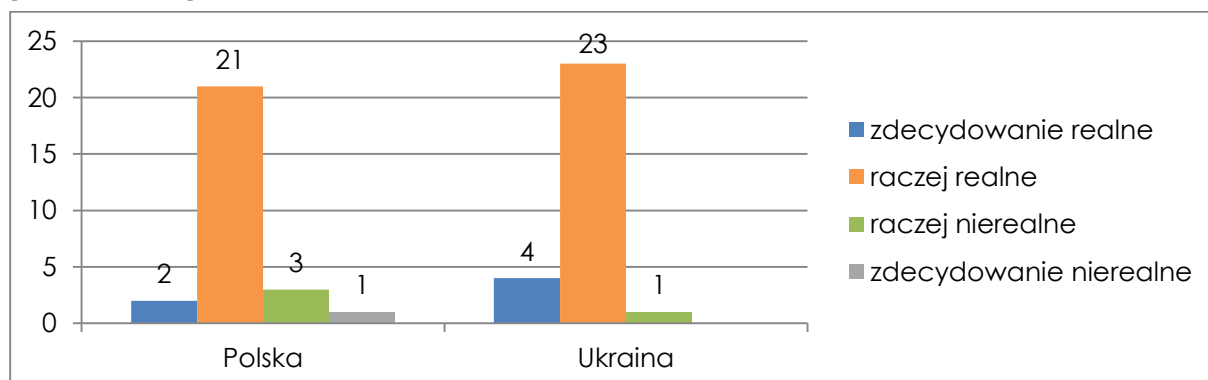
Wykres 23 Czy w konsekwencji udziału w szkoleniu, muzea zatrudniające uczestników nawiązały współpracę z osobami, organizacjami pozarządowymi lub instytucjami zajmującymi się problematyką osób niepełnosprawnych? [N_{PL}=27, N_{UA}=27]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego.

Uwzględniając to, iż dostosowywanie muzeów do potrzeb osób niepełnosprawnych jest zadaniem złożonym, wymagającym dużej wiedzy, a często także kosztownym, za korzystny uznać należy fakt, iż zdecydowana większość uczestników szkoleń uznała wytyczne i rekomendacje wypracowane podczas szkoleń za możliwe do wdrożenia we własnych placówkach. Na tak postawione pytanie 44 osoby udzieliły odpowiedzi „raczej tak” a 5 osób – „zdecydowanie tak”. Sceptycyzm wobec możliwości wdrożenia wypracowanych rozwiązań wyraziło 5 uczestników, w tym 4 z Polski.

Wykres 24 Jak, z perspektywy czasu, oceniana jest możliwość wdrożenia w muzeach zatrudniających uczestników szkoleń wytycznych i rekomendacji wypracowanych na szkoleniu? [N_{PL}=27, N_{UA}=28]

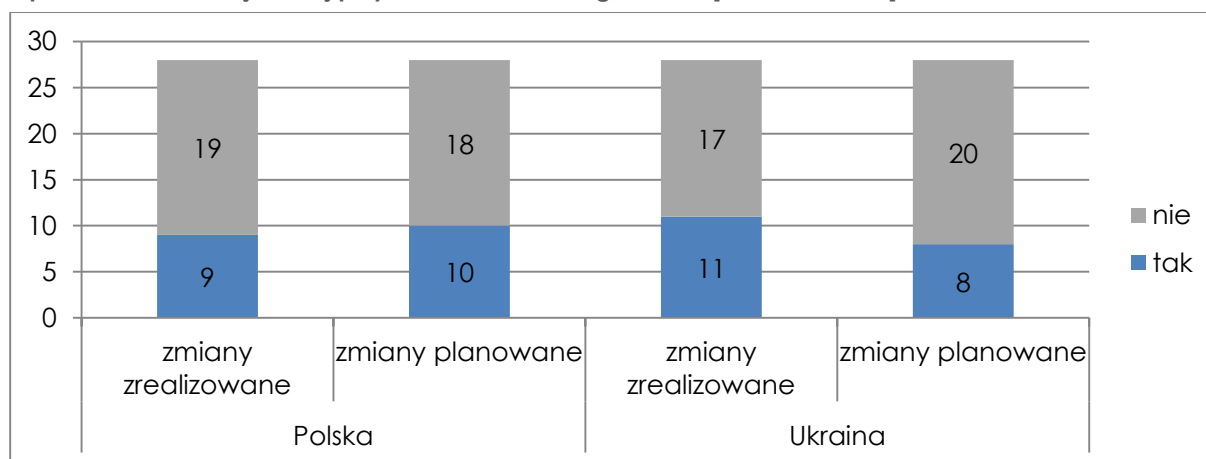

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego.

Czas, który upłynął od momentu realizacji szkoleń do momentu realizacji badania ankietowego uprawniał do zadania pytań o to, czy od zakończenia szkoleń doszło w muzeach do jakichś zmian nakierowanych na dostosowanie się do potrzeb osób niepełnosprawnych. Dodatkowo, pytano o to, czy w muzeach podjęto aktywne działania na rzecz wprowadzenia udogodnień w najbliższej przyszłości. Odpowiedzi na te pytania zostały przedstawione w podziale na 4 kategorie niepełnosprawności, a dane liczbowe dotyczące skali zmian zostały uzupełnione opisem wprowadzonych oraz przygotowywanych/planowanych rozwiązań.

Dokładnie 20 uczestników szkoleń zadeklarowało, iż w ich placówkach na skutek udziału w szkoleniach wprowadzono zmiany nakierowane na likwidację barier i tworzenie udogodnień dla osób niewidomych i słabowidzących. Dodatkowo, 18 uczestników zadeklarowało, że choć zmiany nie są jeszcze wdrożone, to podjęto aktywne działania na rzecz ich wprowadzenia w najbliższej przyszłości.

Wykres 25 Czy w konsekwencji udziału w szkoleniu wprowadzono w muzeach jakieś udogodnienia dla osób niewidomych i słabowidzących lub podjęto aktywne działania mające na celu wprowadzenie w najbliższej przyszłości takich udogodnień? [N_{PL}=28, N_{UA}=28]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego.

Uczestnicy szkoleń deklarujący, iż na skutek udziału w szkoleniu wprowadzono w ich muzeum udogodnienia dla osób niewidomych i słabowidzących wymieniali takie zmiany jak:

- wprowadzenie oferty edukacyjnej dostosowanej do potrzeb tej grupy gości lub poszerzenie oferty wcześniej istniejącej, w tym oferta warsztatów i wystaw specjalnych,
- wprowadzenie audioprzewodników po muzeum i jego ekspozycjach,
- rozszerzenie informacji ustnej, opisów eksponatów adekwatnie do potrzeb osób niewidomych lub słabowidzących,

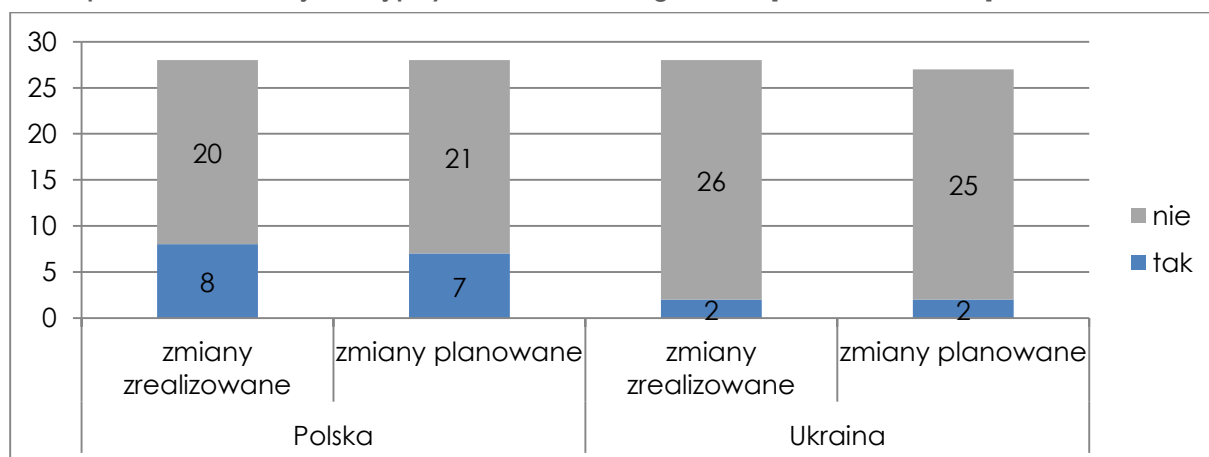
- umożliwienie zwiedzania wystawy w sposób dotykowy (możliwość dotykania eksponatów lub kopii eksponatów),
- zastosowanie tyfloplanów w muzeum.

Dodatkowo, w części muzeów podjęto aktywne działania zmierzające do wprowadzenia w najbliższej przyszłości ułatwień dla osób niewidomych i słabowidzących (mowa tu o planach, które są już w fazie przygotowań) polegających na:

- udostępnieniu opisów w alfabecie Braille'a,
- przeszkoleniu dodatkowych pracowników lub dalszym doskonaleniu pracowników już szkolących się w zakresie obsługi gości niewidomych,
- przygotowaniu nowych programów edukacyjnych dla tej grupy odwiedzających,
- stworzenie lub poszerzenie oferty materiałów dźwiękowych, np.: audioprzewodniki, muzyka towarzysząca ekspozycji w celu ułatwienia percepcji niewidzącym.

Zmiany odnoszące się do tworzenia udogodnień i likwidacji barier dla osób niesłyszących i słabosłyszących deklarowali znacznie częściej uczestnicy szkoleń reprezentujący muzea polskie. W konsekwencji szkolenia, wprowadzenie udogodnień w swoich muzeach, zadeklarowało 10 ankietowanych uczestników, w tym 8 z Polski. Dodatkowo 9 osób (7 z muzeów polskich i 2 z muzeów ukraińskich) zgłosiło fakt podjęcia aktywnych działań zmierzających do wprowadzenia udogodnień dla osób niesłyszących i słabosłyszących w bliskiej przyszłości.

Wykres 26 Czy w konsekwencji udziału w szkoleniu wprowadzono w muzeach jakieś udogodnienia dla osób niesłyszących i słabosłyszących lub podjęto aktywne działania mające na celu wprowadzenie w najbliższej przyszłości takich udogodnień? [N_{PL}=28, N_{UA}=27/28]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego.

Wśród udogodnień jakie na skutek uczestnictwa w szkoleniach wprowadzono dla osób niesłyszących i słabosłyszących wymieniano przede wszystkim:

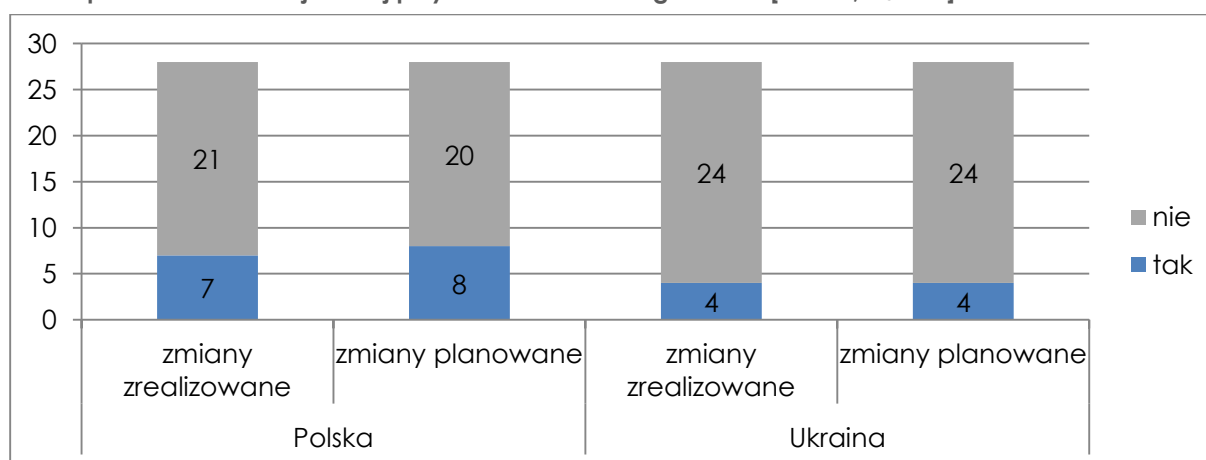
- wprowadzenie oferty edukacyjnej dostosowanej do potrzeb tej grupy gości lub poszerzenie oferty wcześniej istniejącej (np. warsztaty),
- udział pracownika muzeum w kursie podstawowym języka migowego,
- opracowanie i udostępnienie przewodnika po muzeum umożliwiającego samodzielne zwiedzanie przez osoby z dysfunkcją słuchu,
- zamieszczenie dodatkowych informacji tekstowych/opisów przy poszczególnych elementach ekspozycji.

Aktywne działania zmierzające do wprowadzenia w najbliższej przyszłości dodatkowych ułatwień dla osób niesłyszących i słabosłyszących (pytano o plany, które są już w fazie przygotowań) nakierowane były głównie na:

- dodatkowe przeszkolenie pracowników obsługujących osoby niesłyszące,
- przygotowanie nowych programów edukacyjnych dla tej grupy odwiedzających.

Łącznie 11 osób zadeklarowało, iż w konsekwencji szkoleń w ich placówkach nastąpiły zmiany w zakresie dostępności oferty muzealnej dla osób niepełnosprawnych intelektualnie, a kolejnych 12 uczestników – iż zmiany takie są na etapie przygotowania. Podobnie jak w przypadku udogodnień dla osób z dysfunkcją słuchu, także w odniesieniu do osób niepełnosprawnych intelektualnie, wdrożenie lub przygotowywanie zmian deklarowali częściej pracownicy muzeów polskich.

Wykres 27 Czy w konsekwencji udziału w szkoleniu wprowadzono w muzeach jakieś udogodnienia dla osób niepełnosprawnych intelektualnie lub podjęto aktywne działania mające na celu wprowadzenie w najbliższej przyszłości takich udogodnień? [N_{PL}=28, N_{UA}=28]

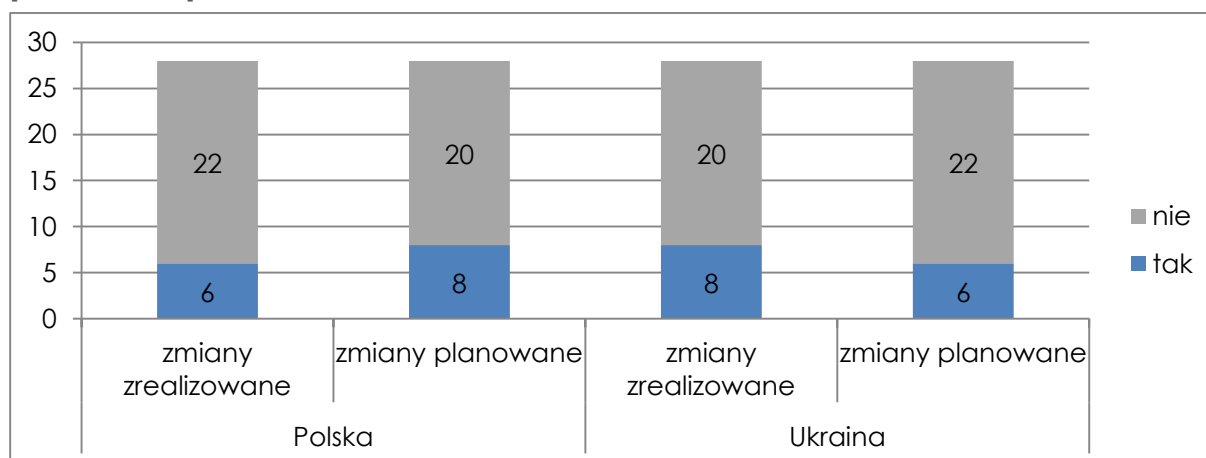

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego.

Zmiany, które deklarowano w muzeach w kontekście stwarzania udogodnień dla osób niepełnosprawnych intelektualnie sprowadzają się do utworzenia oferty edukacyjnej/ programów edukacyjnych dostosowanych do potrzeb tej grupy gości lub poszerzenie dotychczasowej oferty, w tym: warsztatów i wycieczek. W części muzeów, w których do końca 2014 roku nie udało się wprowadzić udogodnień dla osób niepełnosprawnych intelektualnie, tego typu zmiany planowane są w najbliższym czasie i również odnoszą się do budowania oferty edukacyjnej (warsztatów, wycieczek) dostosowanej do możliwości i potrzeb tej grupy odbiorców.

Muzea polskie i ukraińskie zatrudniające uczestników szkoleń, cechują się podobnym poziomem realizacji i przygotowywania zmian nakierowanych na usuwanie barier i tworzenie udogodnień dla osób z innym rodzajem niepełnosprawności, w tym dla osób niepełnosprawnych ruchowo. Taka sama liczba uczestników (tj. 14 osób) zgłosiła fakt, że w ich muzeach doszło do zmian, jak i fakt, że zmiany takie są przygotowywane.

Wykres 28 Czy w konsekwencji udziału w szkoleniu wprowadzono w muzeach jakieś udogodnienia dla osób z innym rodzajem niepełnosprawności (np. niepełnosprawnością ruchową) lub podjęto aktywne działania mające na celu wprowadzenie w najbliższej przyszłości takich udogodnień? [N_{PL}=28, N_{UA}=28]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego.

Zmiany nakierowane na stworzenie korzystniejszych warunków zwiedzania dla osób niepełnosprawnych ruchowo (poruszających się na wózkach, o kulach), które zostały wprowadzone w muzeach na skutek uczestnictwa jego pracowników w szkoleniach w ramach projektu „Muzea bez barier” to:

- obniżenie krawężnika przy wejściu do muzeum,
- zbudowanie podjazdu/pochylni dla wózków przy wejściu do muzeum,
- rozplanowanie ekspozycji w sposób nie stwarzający przeszkód w poruszaniu się osób niepełnosprawnych ruchowo,

- umieszczenie eksponatów i ich opisów w miejscach (na wysokości) dostępnych dla osób siedzących na wózkach,
- wprowadzenie systemu powiadomienia dla pracowników o chęci skorzystania z wejścia dla osób niepełnosprawnych oraz z windy, co skutkuje natychmiastową opieką pracownika nad takim gościem,
- przeszkolenie kolejnych pracowników z zakresu obsługi osób niepełnosprawnych ruchowo.

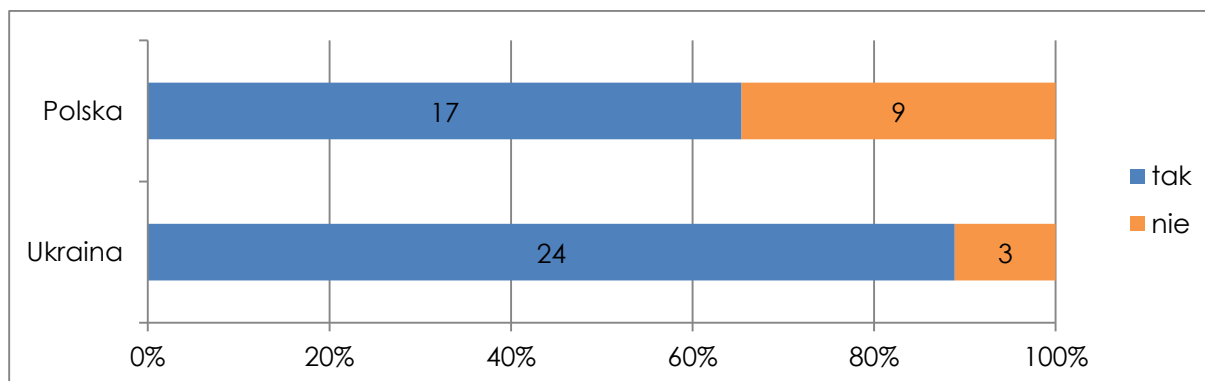
W kilku muzeach, w których nie nastąpiły zmiany w dostępności placówki dla osób niepełnosprawnych ruchowo, podjęto aktywne działania na rzecz wprowadzenia w najbliższym czasie takich udogodnień jak:

- winda,
- parking wygodny dla osób niepełnosprawnych ruchowo,
- zlikwidowanie barier dla osób niepełnosprawnych ruchowo, które wynikają z rozplanowania ekspozycji (np. odpowiednie odstępy między eksponatami, umożliwiające przejazd wózkiem itp.).

2.4 Ocena wsparcia oferowanego w projekcie „Muzea bez barier” i zapotrzebowanie na dalsze wsparcie

Projekt „Muzea bez barier” poprzez działania szkoleniowe a także stronę internetową i prowadzony blog starał się dostarczać zainteresowanym pracownikom muzealnym wielowymiarowego wsparcia merytorycznego odnoszącego się do problematyki obsługi niepełnosprawnych odwiedzających. Uczestników szkoleń zapytano, czy z perspektywy czasu dostrzegają oni potrzebę korzystania z dalszego wsparcia merytorycznego w tym zakresie. Rozkład odpowiedzi pokazuje, iż pracownicy muzealni odczuwają potrzebę dalszego korzystania ze wsparcia (41 spośród 53 ankietowanych), przy czym oczekiwania te są znacznie powszechniejsze wśród pracowników muzeów ukraińskich.

Wykres 29 Czy istnieje potrzeba korzystania przez uczestników szkoleń z dalszego wsparcia merytorycznego w celu eliminacji barier i stworzenia udogodnień dla osób niepełnosprawnych odwiedzających muzea? [N_{PL}=26, N_{UA}=27]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego.

Przedstawiciele muzeów polskich deklarujący, iż odczuwają potrzebę korzystania z dalszego wsparcia merytorycznego dotyczącego dostosowywania muzeów do potrzeb osób niepełnosprawnych wyrażali oczekiwania w zakresie:

- dostępu do kolejnych szkoleń, dotyczących problematyki gości niepełnosprawnych w muzeach, z możliwością kształcenia się jednego pracownika w zakresie wielu różnych typów niepełnosprawności, a nie tylko w jednym aspekcie, jak miało to miejsce podczas dotychczasowych szkoleń,
- kontynuowania szkoleń prowadzonych przez osoby mające doświadczenia praktyczne w poruszanych zagadnieniach oraz szkoleń umożliwiających kontakt z osobami o różnych dysfunkcjach, tak by w praktyce móc obserwować i ćwiczyć właściwe komunikowanie się z nimi, poznawać ich opinie, oczekiwania, punkt widzenia na działalność i ofertę muzeum,
- stwarzania przestrzeni do wzajemnej wymiany dobrych praktyk pomiędzy placówkami muzealnymi w zakresie likwidowania barier i tworzenia udogodnień dla osób niepełnosprawnych,
- możliwości utrzymywania kontaktu z doświadczonymi w zakresie obsługi osób niepełnosprawnych pracownikami muzeów, w celu uzyskiwania doraźnej pomocy: porad, odpowiedzi na pytania.

Oczekiwania dalszego wsparcia wśród uczestników szkoleń będących pracownikami muzeów ukraińskich istotnie różnią się od zgłaszanych przez osoby reprezentujące muzea polskie. Przede wszystkim bardzo często zgłaszano zapotrzebowanie na literaturę fachową/materiały informacyjne odnoszące się do kwestii likwidowania barier i tworzenia udogodnień dla osób niepełnosprawnych chcących korzystać z oferty muzeum, w tym na praktyczne informatory w formie audiowizualnej (np. nagrania zajęć realizowanych przez

specjalistów z grupami osób o różnych dysfunkcjach). Przedstawiciele muzeów ukraińskich zgłaszali również zapotrzebowanie na:

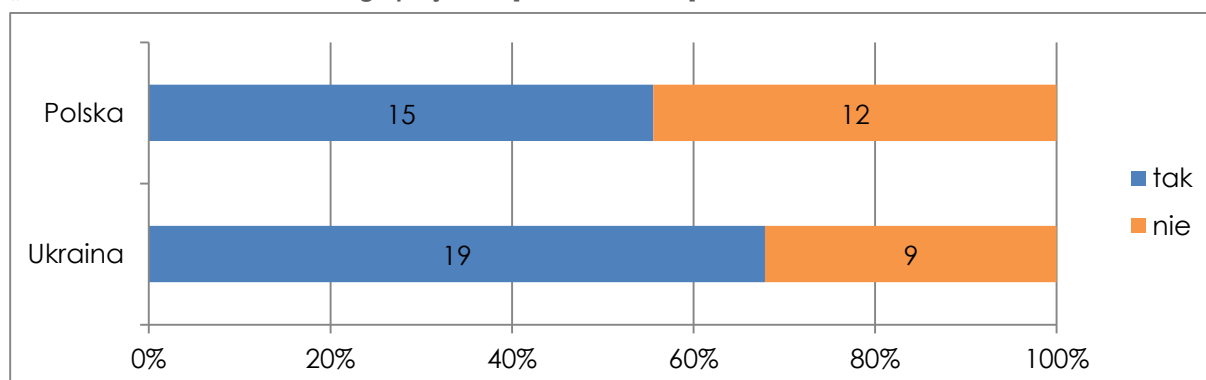
- kontynuowanie działań szkoleniowych dotyczących pracy z osobami niepełnosprawnymi,
- możliwość uzyskiwania bieżących informacji dotyczących np. producentów sprzętu specjalistycznego, sposobu wykorzystania tego sprzętu, najnowszych zachodnio-europejskich rozwiązań w zakresie obsługi niepełnosprawnych odwiedzających czy porad praktycznych podczas tworzenia konkretnych wystaw, przygotowywania warsztatów dla niepełnosprawnych.

W kilku przypadkach zgłaszano również zapotrzebowanie na wsparcie o charakterze nie merytorycznym, w postaci środków finansowych czy sprzętowych, nie leżących w gestii Muzeum Regionalnego w Stalowej Woli, stąd informacje na ten temat nie będą szerzej omawiane.

W ramach badania ankietowego, uczestników szkoleń poproszono także o udzielenie odpowiedzi odnoszących się do skali wykorzystania oraz oceny jakości i przydatności materiałów zamieszczanych na stronie internetowej i blogu projektu „Muzea bez barier”. Choć nie są to zagadnienia bezpośrednio dotyczące realizowanych szkoleń, to z pewnością uzupełniają i wzmacniają efekty procesu szkoleniowego, stąd zasadne wydaje się poznanie opinii uczestników w tej sprawie.

Na podstawie udzielonych odpowiedzi można stwierdzić, iż ponad połowa uczestników szkoleń korzysta z materiałów zamieszczanych na stronie i blogu projektu „Muzea bez barier”, w tym większa grupa pracowników z muzeów ukraińskich.

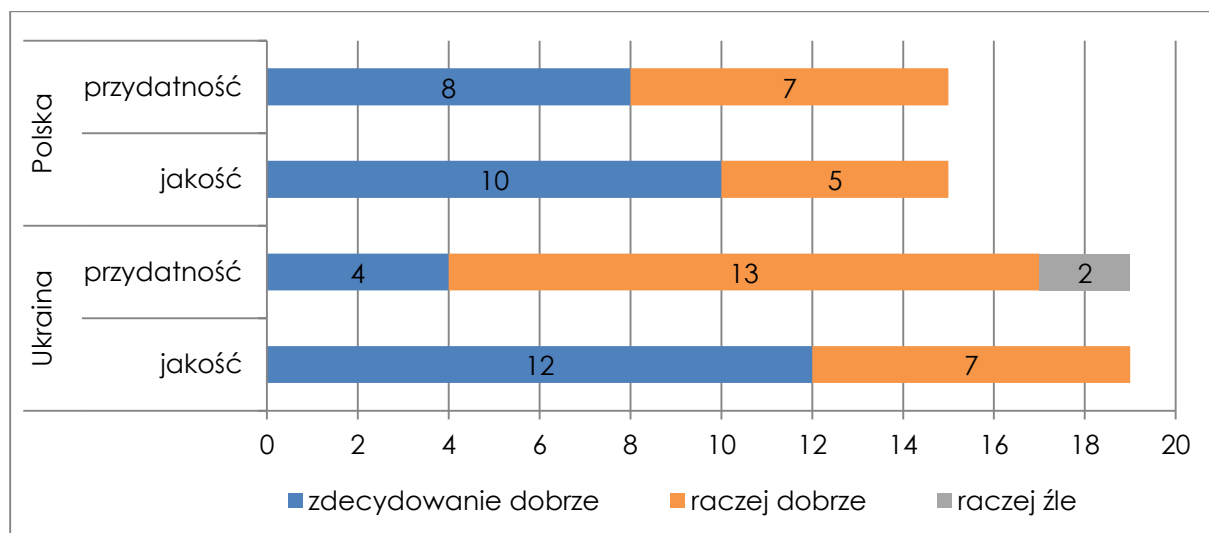
Wykres 30 Czy uczestnicy szkoleń korzystają z materiałów zamieszczanych na stronie projektu „Muzea bez barier” lub na blogu projektu? [N_{PL}=27, N_{UA}=28]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego.

Osoby korzystające z materiałów dostępnych na stronach projektu bardzo pozytywnie oceniają ich jakość (wyłącznie oceny pozytywne, z przewagą zdecydowanie dobrych), natomiast w aspekcie ich przydatności opinie są bardziej zróżnicowane. Wszyscy uczestnicy szkoleń z placówek polskich korzystający z materiałów online, zadeklarowali, iż są one przydatne, w tym zbliżona liczba uznała je za zdecydowanie przydatne (8 osób) i za raczej przydatne (7). W przypadku przedstawicieli muzeów ukraińskich również dominowały opinie o przydatności materiałów udostępnianych na stronach projektu „Muzea bez barier”, jednak zdecydowanie przeważały odpowiedzi, iż są one raczej przydatne, a 2 osoby uznały je za raczej nieprzydatne.

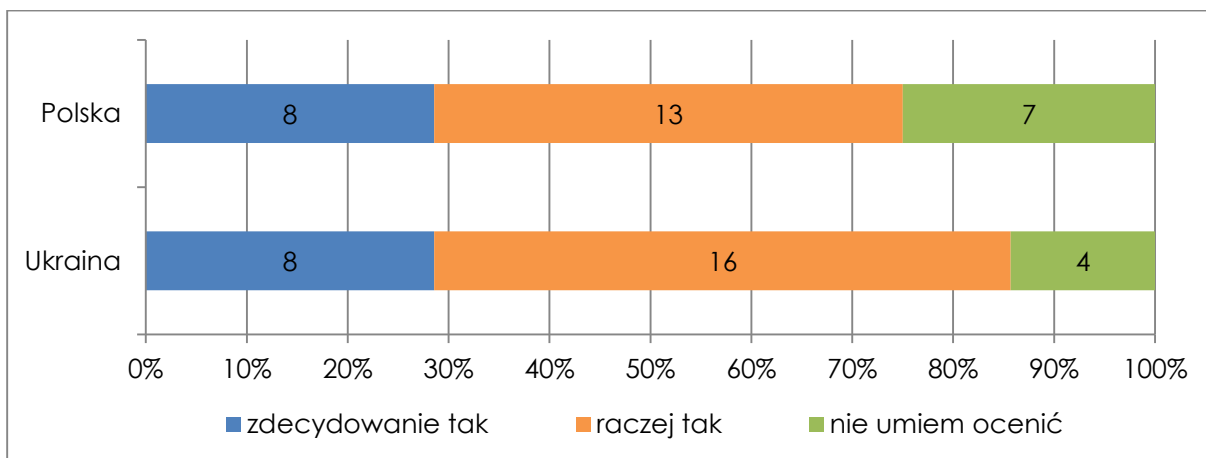
Wykres 31 Jak uczestnicy szkoleń oceniają jakość i przydatność materiałów zamieszczanych na stronie projektu „Muzea bez barier” lub na blogu projektu? (na pytanie odpowiadały wyłącznie osoby, które zadeklarowały korzystanie ze strony projektu/blogu. [N_{PL}=15, N_{UA}=19]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego.

Podsumowując działania projektowe, uczestników szkoleń zapytano także, czy w ich opinii oferta wsparcia Akademii prowadzonej przez Muzeum Regionalne w Stalowej Woli jest wystarczająca. Na tak postawione pytanie nie padła żadna odpowiedź przecząca, choć 11 osób zadeklarowało brak wyrobionej opinii na ten temat. Po 8 uczestników z muzeów polskich i ukraińskich uznało ofertę Akademii za zdecydowanie wystarczającą, a 29 osób za raczej wystarczającą (13 osób z Polski i 16 z Ukrainy).

Wykres 32 Czy oferta wsparcia Akademii prowadzonej przez Muzeum Regionalne w Stalowej Woli jest wystarczająca? [N_{PL}=28, N_{UA}=28]

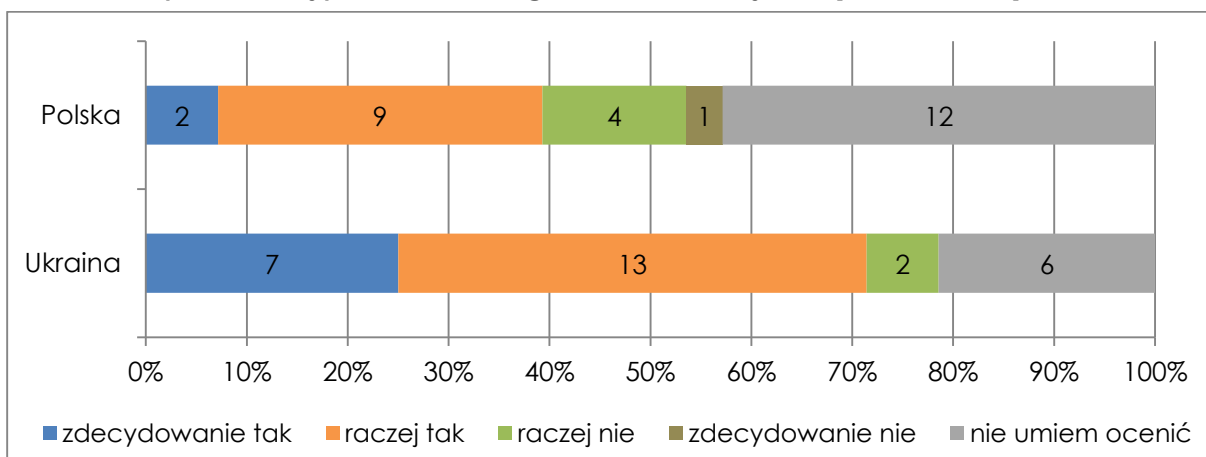

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego.

Bardziej zróżnicowanych odpowiedzi dostarczyło pytanie o to, czy zdaniem uczestników, możliwe jest w ich regionie podjęcie inicjatywy analogicznej do Akademii prowadzonej przez Muzeum Regionalne w Stalowej Woli. Co trzeci ankietowany uczestnik nie udzielił jednoznacznej odpowiedzi w tym zakresie - częściej problem z wyrażeniem opinii mieli pracownicy muzealni z Polski, ich opinie były również bardziej sceptyczne (co w kilku przypadkach uzasadniane było komentarzem, iż muzeum zatrudniające danego uczestnika i Muzeum Regionalne w Stalowej Woli znajdują się w tym samym regionie).

Zarówno wśród uczestników z Polski jak i z Ukrainy dominowały poglądy, iż podjęcie takiej inicjatywy jest raczej możliwe, choć wśród pracowników muzeów ukraińskich aż 7 osób uznało ją za zdecydowanie możliwą do realizacji. Opinie negatywne wyraziło łącznie 7 pracowników muzealnych – w tym 5 z placówek polskich.

Wykres 33 Czy w opinii uczestników możliwe jest podjęcie w ich regionie inicjatywy analogicznej do Akademii prowadzonej przez Muzeum Regionalne w Stalowej Woli? [N_{PL}=28, N_{UA}=28]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego.

Osoby, które deklarowały, iż podjęcie inicjatywy podobnej do Akademii prowadzonej przez Muzeum Regionalne w Stalowej Woli jest realne w ich regionie zostały poproszone o określenie jakiej pomocy potrzebowałyby w celu uruchomienia takiej inicjatywy. Zaledwie 17 osób udzieliło jakiegokolwiek odpowiedzi na tak postawione pytanie o charakterze otwartym, z czego część miała charakter bardzo ogólnikowy (np. o treści: artykuły pomocy). Pozostali wymieniali takie formy wsparcia ze strony Muzeum Regionalnego w Stalowej Woli jak:

- możliwość uzyskiwania konsultacji merytorycznych na bieżąco, w trakcie uruchamiania i prowadzenia działań,
- wsparcie doradcze w zakresie rozwiązań inwestycyjnych,
- dostęp do edukatorów zajmujących się osobami niepełnosprawnymi i pomoc w profesjonalnym kształceniu pracowników muzealnych,
- pomoc w opracowaniu rekomendacji/planów działań w zakresie poprawy dostępności konkretnych muzeów,
- pomoc w pozyskiwaniu środków z funduszy europejskich lub przynajmniej informacji na temat możliwości pozyskiwania tego typu funduszy,
- udostępnienie praktycznych pomysłów w formie interaktywnej na działania edukacyjne skierowane do osób z różnymi dysfunkcjami.

3 PODSUMOWANIE

Formy szkoleniowe zaoferowane pracownikom muzeów z obszaru województwa podkarpackiego oraz z Ukrainy w ramach projektu „Muzea bez barier” realizowanego przez Muzeum Regionalne w Stalowej Woli uznać należy za efektywne i spełniające swoje zadanie.

Omówione w niniejszym raporcie wyniki badania ankietowego zrealizowanego wśród 56 uczestników tych szkoleń pokazały, iż zdecydowana większość uczestników dostrzega poprawę swojej wiedzy na temat barier, z którymi borykają się osoby niepełnosprawne chcąc korzystać z oferty instytucji kultury, a także wiedzę na temat sposobów usuwania tych barier i tworzenia udogodnień - zmieniających przestrzeń muzeum w miejsce przyjazne osobom z różnymi dysfunkcjami. Uczestnicy dostrzegli także poprawę swoich umiejętności z zakresu obsługi osób niepełnosprawnych oraz zniwelowanie mentalnej bariery, jaka towarzyszyła wielu z nich w kontaktach z niepełnosprawnymi gośćmi muzeum.

Poza wyposażeniem w wiedzę i umiejętności, szkolenie zmotywowało uczestników do dalszego pogłębiania wiedzy oraz – co najważniejsze – do podjęcia aktywnych działań na rzecz poprawy dostępności własnych placówek dla osób niepełnosprawnych. Motywację tę widać nie tylko w deklaracjach uczestników szkoleń ale przede wszystkim w fakcie, iż część muzeów (pomimo krótkiego czasu od zakończenia szkolenia) zdążyła stworzyć plany usuwania barier, nawiązać współpracę z organizacjami zajmującymi się problematyką osób niepełnosprawnych, a także wprowadzić konkretne udogodnienia lub rozpocząć ich przygotowywanie.

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1	Czy udział w szkoleniu/konferencji wpłynął na poziom wiedzy uczestników na temat barier w dostępie osób niewidomych i słabowidzących do instytucji kultury? [N _{PL} =18, N _{UA} =22]	8
Wykres 2	Czy udział w szkoleniu/konferencji wpłynął na poziom wiedzy uczestników na temat usuwania barier i wprowadzania udogodnień w dostępie osób niewidomych i słabowidzących do instytucji kultury? [N _{PL} =17, N _{UA} =22]	8
Wykres 3	Czy dzięki uczestnictwu w szkoleniu zdobyto nowe umiejętności pozwalające na profesjonalną obsługę osób niewidomych i słabowidzących korzystających z oferty muzeum? [N _{PL} =18, N _{UA} =20]	9
Wykres 4	Czy udział w szkoleniu/konferencji wpłynął na poziom wiedzy oraz zdobycie umiejętności związanych z obsługą osób niewidomych i słabowidzących?	10
Wykres 5	Czy udział w szkoleniu/konferencji wpłynął na poziom wiedzy uczestników na temat barier w dostępie osób niesłyszących i słabosłyszących do instytucji kultury? [N _{PL} =18, N _{UA} =18]	10
Wykres 6	Czy udział w szkoleniu/konferencji wpłynął na poziom wiedzy uczestników na temat usuwania barier i wprowadzania udogodnień w dostępie osób niesłyszących i słabosłyszących do instytucji kultury? [N _{PL} =18, N _{UA} =18]	11
Wykres 7	Czy dzięki uczestnictwu w szkoleniu zdobyto nowe umiejętności pozwalające na profesjonalną obsługę osób niesłyszących i słabosłyszących korzystających z oferty muzeum? [N _{PL} =19, N _{UA} =16]	11
Wykres 8	Czy udział w szkoleniu/konferencji wpłynął na poziom wiedzy oraz zdobycie umiejętności związanych z obsługą osób niesłyszących i słabosłyszących?	12
Wykres 9	Czy udział w szkoleniu/konferencji wpłynął na poziom wiedzy uczestników na temat barier w dostępie osób niepełnosprawnych intelektualnie do instytucji kultury? [N _{PL} =20, N _{UA} =18]	13
Wykres 10	Czy udział w szkoleniu/konferencji wpłynął na poziom wiedzy uczestników na temat usuwania barier i wprowadzania udogodnień w dostępie osób niepełnosprawnych intelektualnie do instytucji kultury? [N _{PL} =20, N _{UA} =19]	13
Wykres 11	Czy dzięki uczestnictwu w szkoleniu zdobyto nowe umiejętności pozwalające na profesjonalną obsługę osób niepełnosprawnych intelektualnie korzystających z oferty muzeum? [N _{PL} =20, N _{UA} =18]	14
Wykres 12	Czy udział w szkoleniu/konferencji wpłynął na poziom wiedzy oraz zdobycie umiejętności związanych z obsługą osób niepełnosprawnych intelektualnie?	14
Wykres 13	Czy udział w szkoleniu/konferencji wpłynął na poziom wiedzy uczestników na temat barier w dostępie do instytucji kultury dla osób z innym rodzajem niepełnosprawności, np. niepełnosprawnością ruchową? [N _{PL} =14, N _{UA} =18]	15
Wykres 14	Czy udział w szkoleniu/konferencji wpłynął na poziom wiedzy uczestników na temat usuwania barier i wprowadzania udogodnień w dostępie do instytucji kultury dla osób z innym rodzajem niepełnosprawności, np. niepełnosprawnością ruchową? [N _{PL} =14, N _{UA} =18]	16
Wykres 15	Czy dzięki uczestnictwu w szkoleniu zdobyto nowe umiejętności pozwalające na profesjonalną obsługę osób z innym rodzajem niepełnosprawności, np. niepełnosprawnością ruchową? [N _{PL} =14, N _{UA} =14]	16
Wykres 16	Czy udział w szkoleniu/konferencji wpłynął na poziom wiedzy oraz zdobycie umiejętności związanych z obsługą osób z innym rodzajem niepełnosprawności, np. ruchową?	17
Wykres 17	Jak, z perspektywy czasu, oceniana jest przydatność wiedzy i umiejętności zdobytych podczas szkolenia dla funkcjonowania muzeum zatrudniającego uczestników szkolenia?	18
Wykres 18	Jak, z perspektywy czasu, oceniana jest przydatność materiałów szkoleniowych w pracy uczestników i w funkcjonowaniu ich muzeów? [N _{PL} =28, N _{UA} =28]	19
Wykres 19	Czy udział w szkoleniu zmotywował uczestników do podjęcia aktywnych działań na rzecz wprowadzania udogodnień dla osób niepełnosprawnych, chcących korzystać z oferty muzeum? [N _{PL} =28, N _{UA} =27]	19

Wykres 20	Czy udział w szkoleniu zmotywował uczestników do dalszej edukacji i zgłębiania wiedzy na temat poszczególnych niepełnosprawności (kursy, studia podyplomowe, itp.)? [N _{PL} =28, N _{UA} =28].....	20
Wykres 21	Stopień, w jakim szkolenie pomogło zniwelować barierę w kontaktach pracowników muzealnych z osobami niepełnosprawnymi? [N _{PL} =28, N _{UA} =27]	20
Wykres 22	Czy na skutek udziału w szkoleniu, opracowano w muzeach zatrudniających uczestników szkoleń plan/harmonogram usuwania barier oraz wprowadzania udogodnień dla osób niepełnosprawnych? [N _{PL} =26, N _{UA} =28]	21
Wykres 23	Czy w konsekwencji udziału w szkoleniu, muzea zatrudniające uczestników nawiązały współpracę z osobami, organizacjami pozarządowymi lub instytucjami zajmującymi się problematyką osób niepełnosprawnych? [N _{PL} =27, N _{UA} =27]	22
Wykres 24	Jak, z perspektywy czasu, oceniana jest możliwość wdrożenia w muzeach zatrudniających uczestników szkoleń wytycznych i rekomendacji wypracowanych na szkoleniu? [N _{PL} =27, N _{UA} =28].....	22
Wykres 25	Czy w konsekwencji udziału w szkoleniu wprowadzono w muzeach jakieś udogodnienia dla osób niewidomych i słabowidzących lub podjęto aktywne działania mające na celu wprowadzenie w najbliższej przyszłości takich udogodnień? [N _{PL} =28, N _{UA} =28]	23
Wykres 26	Czy w konsekwencji udziału w szkoleniu wprowadzono w muzeach jakieś udogodnienia dla osób niesłyszących i słabosłyszących lub podjęto aktywne działania mające na celu wprowadzenie w najbliższej przyszłości takich udogodnień? [N _{PL} =28, N _{UA} =27/28].....	24
Wykres 27	Czy w konsekwencji udziału w szkoleniu wprowadzono w muzeach jakieś udogodnienia dla osób niepełnosprawnych intelektualnie lub podjęto aktywne działania mające na celu wprowadzenie w najbliższej przyszłości takich udogodnień? [N _{PL} =28, N _{UA} =28]	25
Wykres 28	Czy w konsekwencji udziału w szkoleniu wprowadzono w muzeach jakieś udogodnienia dla osób z innym rodzajem niepełnosprawności (np. niepełnosprawnością ruchową) lub podjęto aktywne działania mające na celu wprowadzenie w najbliższej przyszłości takich udogodnień? [N _{PL} =28, N _{UA} =28]	26
Wykres 29	Czy istnieje potrzeba korzystania przez uczestników szkoleń z dalszego wsparcia merytorycznego w celu eliminacji barier i stworzenia udogodnień dla osób niepełnosprawnych odwiedzających muzea? [N _{PL} =28, N _{UA} =27].....	28
Wykres 30	Czy uczestnicy szkoleń korzystają z materiałów zamieszczanych na stronie projektu „Muzea bez barier” lub na blogu projektu? [N _{PL} =27, N _{UA} =28]	29
Wykres 31	Jak uczestnicy szkoleń oceniają jakość i przydatność materiałów zamieszczanych na stronie projektu „Muzea bez barier” lub na blogu projektu? <i>(na pytanie odpowiadały wyłącznie osoby, które zadeklarowały korzystanie ze strony projektu/blogu.</i> [N _{PL} =15, N _{UA} =19]	30
Wykres 32	Czy oferta wsparcia Akademii prowadzonej przez Muzeum Regionalne w Stalowej Woli jest wystarczająca? [N _{PL} =28, N _{UA} =28]	31
Wykres 33	Czy w opinii uczestników możliwe jest podjęcie w ich regionie inicjatywy analogicznej do Akademii prowadzonej przez Muzeum Regionalne w Stalowej Woli? [N _{PL} =28, N _{UA} =28].....	31

ANEKS – KWESTIONARIUSZ ANKIETY

NAZWA INSTYTUCJI:	
ADRES SIEDZIBY:	
PANA(I) STANOWISKO:	

1. Czy w Pana(i) opinii, szkolenie wpłynęło na poprawę Pana(i) wiedzy na temat barier w dostępie osób niepełnosprawnych do instytucji kultury?

(proszę postawić znak „x” w odpowiedniej kolumnie dla każdego wiersza)

	1) zdecydowanie tak	2) raczej tak	3) raczej nie	4) zdecydowanie nie	5) moja wiedza nie uległa zmianie gdyż już przed szkoleniem była bardzo dobra	5) nie uczestniczyłem w szkoleniu o tej tematyce
1.1 Bariery dotyczące osób niewidomych i słabowidzących						
1.2 Bariery dotyczące osób niesłyszących i słabosłyszących						
1.3 Bariery dotyczące osób niepełnosprawnych intelektualnie						
1.4 Bariery dotyczące osób z innym rodzajem niepełnosprawności np. z dysfunkcją ruchu						

2. Czy w Pana(i) opinii szkolenie wpłynęło na poprawę Pana(i) wiedzy na temat sposobów usuwania barier/wprowadzania udogodnień w dostępie osób niepełnosprawnych do instytucji kultury? (proszę postawić znak „x” w odpowiedniej kolumnie dla każdego wiersza)

	1) zdecydowanie tak	2) raczej tak	3) raczej nie	4) zdecydowanie nie	5) moja wiedza nie uległa zmianie gdyż już przed szkoleniem była bardzo dobra	5) nie uczestniczyłem w szkoleniu o tej tematyce
2.1 Osoby niewidome i słabowidzące						
2.2 Osoby niesłyszące i słabosłyszące						
2.3 Osoby niepełnosprawne intelektualnie						
2.4 Osoby z innym rodzajem niepełnosprawności np. z dysfunkcją ruchu						

3. Czy dzięki uczestnictwu w szkoleniu zdobył(a) Pan(i) nowe umiejętności pozwalające na profesjonalną obsługę osób niepełnosprawnych korzystających z oferty muzeum? (proszę postawić znak „x” w odpowiedniej kolumnie dla każdego wiersza)

	1) zdecydowanie tak	2) raczej tak	3) raczej nie	4) zdecydowanie nie	5) moje umiejętności nie uległy zmianie gdyż już przed szkoleniem były bardzo dobre	5) nie uczestniczyłem w szkoleniu o tej tematyce
3.1 Osoby niewidome i słabowidzące						
3.2 Osoby niesłyszące i słabosłyszące						
3.3 Osoby niepełnosprawne intelektualnie						
3.4 Osoby z innym rodzajem niepełnosprawności np. z dysfunkcją ruchu						

4. Jak, z perspektywy czasu, ocenia Pan(i) przydatność wiedzy i umiejętności zdobytych podczas szkolenia - dla funkcjonowania Pana(i) muzeum?

1) BARDZO PRZYDATNE	2) RACZEJ PRZYDATNE	3) RACZEJ MAŁO PRZYDATNE	4) NIE PRZYDATNE
---------------------	---------------------	--------------------------	------------------

5. Jak, z perspektywy czasu, ocenia Pan(i) przydatność materiałów szkoleniowych w Pana(i) pracy i dla funkcjonowania muzeum?

1) BARDZO PRZYDATNE	2) RACZEJ PRZYDATNE	3) RACZEJ MAŁO PRZYDATNE	4) NIE PRZYDATNE
---------------------	---------------------	--------------------------	------------------

6. Czy udział w szkoleniu zmotywował Pana(ią) do podjęcia aktywnych działań na rzecz wprowadzania udogodnień (usuwania barier) dla osób niepełnosprawnych, chcących korzystać z oferty Pana(i) muzeum?

1) ZDECYDOWANIE TAK	2) RACZEJ TAK	3) RACZEJ NIE	4) ZDECYDOWANIE NIE
---------------------	---------------	---------------	---------------------

7. Czy udział w szkoleniu zmotywował Pana(ią) do dalszej edukacji i zgłębiania wiedzy na temat poszczególnych niepełnosprawności (kursy, studia podyplomowe)?

1) ZDECYDOWANIE TAK	2) RACZEJ TAK	3) RACZEJ NIE	4) ZDECYDOWANIE NIE
---------------------	---------------	---------------	---------------------

8. Czy szkolenie pomogło Panu(i) zniwelować barierę w kontaktach z osobami niepełnosprawnymi?

1) W BARDZO DUŻYM STOPNIU	2) W DUŻYM STOPNIU	3) W NIEWIELKIM STOPNIU	4) W BARDZO NIEWIELKIM STOPNIU LUB WCAŁE	5) NIE, PONIEWAŻ TAKA BARIERA NIE ISTNIAŁA
---------------------------	--------------------	-------------------------	--	--

9. Czy na skutek udziału w szkoleniu, opracowano w Państwa muzeum plan/harmonogram usuwania barier oraz wprowadzania udogodnień dla osób niepełnosprawnych?

1) TAK	2) NIE	3) MUZEUM POSIADAŁO TAKI PLAN JUŻ PRZED SZKOLENIEM
--------	--------	--

10. Jak, z perspektywy czasu, ocenia Pan(i) możliwość wdrożenia w Pana(i) muzeum wytycznych i rekomendacji wypracowanych na szkoleniu?

1) BARDZO REALNE	2) RACZEJ REALNE	3) RACZEJ NIEREALNE	4) ZDECYDOWANIE NIEREALNE
------------------	------------------	---------------------	---------------------------

11. Czy w konsekwencji udziału w szkoleniu wprowadzono w Państwa muzeum jakiegś udogodnienia dla osób niepełnosprawnych (dotyczy także oferty edukacyjnej)?

11.1 Dla osób niewidomych i słabowidzących	1)TAK - <i>proszę podać jakie udogodnienia?</i>	2) NIE
11.2 Dla osób niesłyszących i słabosłyszących	1)TAK - <i>proszę podać jakie udogodnienia?</i>	2) NIE
11.3 Dla osób niepełnosprawnych intelektualnie	1)TAK - <i>proszę podać jakie udogodnienia?</i>	2) NIE
11.4 Dla osób z innym rodzajem niepełnosprawności np. z dysfunkcją narządu ruchu	1)TAK - <i>proszę podać jakie udogodnienia?</i>	2) NIE

12. Czy w konsekwencji udziału w szkoleniu podjęto w Państwa muzeum aktywne działania mające na celu wprowadzenie w najbliższej przyszłości udogodnień dla osób niepełnosprawnych (dotyczy także oferty edukacyjnej)?

12.1 Dla osób niewidomych i słabowidzących	1)TAK - <i>proszę podać jakie działania podjęto i jakich udogodnień dotyczą?</i>	2) NIE
12.2 Dla osób niesłyszących i słabosłyszących	1)TAK - <i>proszę podać jakie działania podjęto i jakich udogodnień dotyczą?</i>	2) NIE
12.3 Dla osób niepełnosprawnych intelektualnie	1)TAK - <i>proszę podać jakie działania podjęto i jakich udogodnień dotyczą?</i>	2) NIE
12.4 Dla osób z innym rodzajem niepełnosprawności np. z dysfunkcją narządu ruchu	1)TAK - <i>proszę podać jakie działania podjęto i jakich udogodnień dotyczą?</i>	2) NIE

13. Czy w konsekwencji udziału w szkoleniu, Państwa muzeum nawiązało współpracę z osobami, organizacjami pozarządowymi lub instytucjami zajmującymi się problematyką osób niepełnosprawnych?

1) TAK	2) NIE	3) MUZEUM JUŻ WCZEŚNIEJ WSPÓŁPRACOWAŁO W TEJ DZIEDZINIE
--------	--------	---

14. Czy odczuwa Pan(i) potrzebę korzystania z dalszego wsparcia merytorycznego w celu eliminacji barier i stworzenia udogodnień dla osób niepełnosprawnych odwiedzających Pana(i) muzeum?

1) TAK
 Proszę podać jakie wsparcie merytoryczne byłoby potrzebne (jaka forma i jaka problematyka)?

2) NIE

15. Czy korzysta Pan(i) z materiałów zamieszczanych na stronie projektu „Muzea bez barier” (www.muzeabezbarier.pl) lub na blogu projektu (www.muzeabezbarier.wordpress.com)?

1) TAK

2) NIE – pominiętych pytań 16 i 17.

16. Jak Pan(i) ocenia jakość materiałów zamieszczanych na stronie projektu „Muzea bez barier” (www.muzeabezbarier.pl) oraz na blogu (www.muzeabezbarier.wordpress.com)?

1) ZDECYDOWANIE DOBRZE

2) RACZEJ DOBRZE

3) RACZEJ ŹLE

4) ZDECYDOWANIE ŹLE

17. Jak Pan(i) ocenia przydatność materiałów zamieszczanych na stronie/blogu projektu „Muzea bez barier” dla funkcjonowania Pana(i) muzeum?

1) BARDZO PRZYDATNE

2) RACZEJ PRZYDATNE

3) RACZEJ MAŁO PRZYDATNE

4) NIE PRZYDATNE

18. Czy Pana(i) zdaniem, oferta wsparcia Akademii prowadzonej przez Muzeum Regionalne w Stalowej Woli jest wystarczająca?

1) ZDECYDOWANIE TAK

2) RACZEJ TAK

3) RACZEJ NIE

4) ZDECYDOWANIE NIE

5) NIE UMIEM OCENIĆ

19. O jakie elementy warto/należy wzbogacić ofertę wsparcia Akademii prowadzonej przez Muzeum Regionalne w Stalowej Woli?

20. Czy Pana(i) zdaniem, podjęcie inicjatywy - analogicznej do Akademii prowadzonej przez Muzeum Regionalne w Stalowej Woli – jest możliwe w Pana(i) regionie?

1) ZDECYDOWANIE TAK

2) RACZEJ TAK

3) RACZEJ NIE

4) ZDECYDOWANIE NIE

5) NIE UMIEM OCENIĆ

21. Jakiego rodzaju wsparcie ze strony Akademii (prowadzonej przez Muzeum Regionalne w Stalowej Woli) byłoby Panu(i) potrzebne, gdyby miał Pan(i) uruchamiać podobną inicjatywę w swoim regionie?

DZIĘKUJEMY ZA POŚWIĘCONY CZAS I UDZIELONE ODPOWIEDZI.